

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

37^E JAARGANG

WOENSDAG 22 OCTOBER 1952

No 1848

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; J. van Tichelen;
R. Vandeputte.

INHOUD

	Blz.
De vicieuze cirkel door Mr H. F. van Leeuwen	804
Versterking van de Belgischë internationale concurrentiepositie als voorwaarde voor „un miracle Benelux” door Dr H. W. J. A. Vredegoor	805
De grondslagen van de E.C.A.-hotelfinanciering door Drs A. J. de Groot	808
De wereldhandel in katoenen stukgoederen sedert 1913 door M. Fraenkel	811
De Britse voedselsubsidies door Drs G. Greidanus	814
Geld- en kapitaalmarkt door Drs J. C. Brezet	816
Grafieken:	
De Amerikaanse export van enkele agrarische producten	817
Statistieken:	
Bankstaten	817
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	818
Wisselkoersen	819

Dezer dagen

Knocke. Geheel verlopen volgens de gulden regels van de „noble art of self defense”. België en Nederland en Luxemburg zijn op elkaar gesteld; over zes weken wordt nader bezien, of daartoe ingestelde commissies een mogelijkheid hebben gevonden de goede gevoelens enigermate te concretiseren.

Intussen heeft de buitenlandse handel van Nederland de verwachte seizoenstoot gevoeld. Het exportcijfer liep goed, het valutasurplus beter, derhalve blijft de import bescheiden. Voorraadstatistieken blijven een zwakke stee in onze gordel van statistieken, maar bij gissing moet de voorraadpositie in Nederland tenminste geen conjuncturele gevaren inhouden.

Zo lijkt Nederland in een gunstige conditie voor een volgende conjuncturele ronde. De Amerikanen zijn thans overtuigd, dat zij aan de winnende hand zijn in de voortdurende worsteling met de kronkels van de conjunctuur. „The business curve is rising”, zegt één bron, „Wiederaufschwung der Konjunktur”, zegt de nadenkelijke „Neue Zürcher Zeitung”. Australië heeft inmiddels ook weer moed gevat en de zeer scherpe creditrantsoenering, die in November 1950 werd ingevoerd, vrijwel opgeheven.

Moeten wij ons ook gesterkt voelen door de mededeling dat de wereldproductie van granen voor het oogstjaar 1952/53 nu reeds wordt voorspeld als een record? De Nederlandse fruittellers, die de gevolgen van een „economy of — partial — plenty” thans ondervinden, zullen hieraan wellicht twifelen. Zo ook wellicht de Amerikaanse boeren, maar de dollardruk op Europa schijnt door de oogstresultaten te worden verlicht.

Het lijkt, of het najaar al zijn vruchten uitstort. Maar er zijn nog wrange bij. Ternauwernood proeft men dit nog in de staking van de Amerikaanse mijnwerkers. Alles wordt op den duur gewoon en bovendien blijkt de Amerikaanse rationaliteit open voor het substitutiebeginsel: het kolengebruik wijkt voor dat van olie.

De oliebeslommeringen van Groot-Brittannië en Perzië, thans weer op diplomatiek niveau bevochten, zijn uit het oogpunt van de wereldvoorziening al evenmin zo bitter, dat men daar voor terugschrikt.

„Tout est pour le meilleur dans ce meilleur des mondes”? Toch niet, maar, om in een ander idioom te vervallen: „count your blessings one by one”. Zelfs zonder de fanatieke grijns van Pollyanna over te nemen, kan men een rustpunt in de opeenvolgende reeks van ontmoetingen met de Erinnyen waarden.

Wie er behoefte aan heeft zich verslagen te voelen, kan noteren dat er in de koude oorlog niets is veranderd, dat de Franse kamerpresident de Europese Defensiegemeenschap een klap heeft toegediend, waardoor sommige scheidsrechters reeds aan het tellen zijn geslagen; dat de uitslag van de Amerikaanse verkiezingen voor Europa minder onverschillig lijkt te worden.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing van ondernemingspensioen-
en spaarfondsen aan de
NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5345

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.80;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

GEMEENTE LEIDEN

UITGIFTE van

f 5.000.000,- 4 1/4 pCt

30-jarige obligatiën
(5de lening anno 1952)

in stukken van nom. f 1000,- aan toonder
(waarvan reeds f 2.000.000,- obligatiën op inschrijvings-
voorwaarden zijn geplaatst)

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op
bovengenoemde obligatiën zal zijn opengesteld op

VRIJDAG, 24 OCTOBER 1952

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.

bij de kantoren van:

NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.

te AMSTERDAM alsmede bij haar overige kantoren

BANKIERSKANTOOR STAAL & Co N.V.

te 's-GRAVENHAGE

op voorwaarden van het prospectus dd. 17 October
1952. Exemplaren van het prospectus en inschrijvings-
biljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS
DER GEMEENTE LEIDEN

Leiden, 17 October 1952.

GEMEENTE OOSTERHOUT

UITGIFTE van

f 1.800.000,- 4 1/4 pCt.

30-jarige obligatiën
(2e lening anno 1952)

in stukken van nom. f 1000,- aan toonder
(waarvan reeds f 800.000,- obligatiën op inschrijvings-
voorwaarden zijn geplaatst)

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op
bovengenoemde obligatiën zal zijn opengesteld op

DINSDAG, 28 OCTOBER 1952

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.

bij de kantoren van:

NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.

te AMSTERDAM alsmede bij haar overige kantoren

BANKIERSKANTOOR STAAL & Co. N.V.

te 's-GRAVENHAGE

op voorwaarden van het prospectus d.d. 17 October
1952. Exemplaren van het prospectus en inschrijvings-
biljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS
DER GEMEENTE OOSTERHOUT

Oosterhout, 17 October 1952.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Mr H. F. VAN LEEUWEN, De vicieuze cirkel.

Wij verkeren in een vicieuze cirkel: de hoge belastingen maken dat de besparingen voor de ontwikkeling van het normale bedrijfsleven onvoldoende zijn en in verband met het tekort aan besparingen moeten de kapitaalsuitgaven voor een groot deel uit de hoog opgeschroefde belastingen worden gefinancierd. De kapitaalvorming is niet alleen kwantitatief, maar vooral ook kwalitatief in de knel. De oplossing voor het doorbreken van deze vicieuze cirkel moet in belangrijke mate worden gezocht in een wijziging van de financieringspolitiek van het Rijk. Kapitaalverstrekking aan Staatsmijnen, Posterijen, Spoorwegen, K.L.M., Zuiderzeefonds, enz. zullen, voor zover het niet gaat om verkapte subsidies, doch om renderende investeringen, door leningen op naam dier bedrijven moeten worden gefinancierd. De ambitie tot vergroting van het staatsvermogen door deze uitgaven uit belastinggelden te bekostigen dient te worden opgegeven. Ook de ambitie om de staatsschuld aanmerkelijk te verlagen zal wat dienen te worden getemperd. Langs deze wegen kan de behoefte van de Schatkist aan inkomsten uit belastingen niet onaanvaardbaar worden verminderd; in dit licht krijgt het aandringen op belastingverlaging welke de besparingen weer stimuleert een reëel karakter.

Dr H. W. J. A. VREDEGOOR, Versterking van de Belgische internationale concurrentiepositie als voorwaarde voor „un miracle Benelux”.

Schrijver gaat in op enkele punten van het betoog van Dr C. de Bièvre, gepubliceerd in „E.-S.B.” van 24 September jl. onder de titel „Economische Unie tussen „le miracle belge” en „le miracle hollandais””. In het bijzonder komt schrijver echter nog eens terug op het fundamentele punt van het betoog in zijn eerste artikel (België en de Benelux na „le miracle hollandais” in „E.-S.B.” van 27 Augustus jl.). Het betreft de stelling, welke ook voorkomt in de brief van einde September van de vier Nederlandse werkgeversbonden aan de Minister van Economische Zaken, dat de huidige moeilijkheden in de Benelux haar oorsprong niet in Nederland, maar in België hebben en dat — uiteraard in het kader van de Benelux passende — maatregelen tot oplossing van deze moeilijkheden dan ook niet door Nederland, maar, althans hoofdzakelijk, door België genomen dienen te worden.

Drs A. J. DE GROOT, De grondslagen van de E.C.A.-hotelfinanciering.

Uit de tegenwaarderekening van de Marshall-hulp is in 1950, op initiatief van het Ministerie van Economische Zaken, door de Amerikaanse autoriteiten een bedrag van f 7 mln beschikbaar gesteld voor de financiering van hotelbouw in Nederland. Het probleem was: op welke grondslagen moeten de bijzondere creditvoorwaarden voor deze E.C.A.-hotelfinanciering opgebouwd worden en hoe moeten deze voorwaarden luiden? Op nagenoeg alle vraagpunten, die de opbouw van deze exceptionele financieringsvorm naar voren heeft gebracht, heeft de bedrijfseconomische theorie een bevredigend en praktisch toepasbaar antwoord gegeven en zal dit naar schrijver meent ook doen voor alle problemen, die nog zullen rijzen. Dit is een verheugend verschijnsel, in de eerste plaats voor de 24 projecten, die volgens dit schabloon gefinancierd worden en voor alle instanties, die dit mogelijk hebben gemaakt. Daarenboven bieden de door schrijver gevolgde redenering en de reeds opgedane — tot nu toe zeer bevredigende — praktijkervaring aanknopingspunten voor de financiering van iedere zgn. onrendabele top.

M. FRAENKEL, De wereldhandel in katoenen stukgoederen sedert 1913.

Met behulp van enig eenvoudig statistisch materiaal wordt getracht een indruk te geven van de ontwikkeling

van de wereldhandel in katoenen stukgoederen sedert 1913. Als één der belangrijkste aspecten komt naar voren het verschijnsel van de inkrimpende wereldmarkt, dat zijn oorsprong vindt in de opkomst van katoenindustrieën vnl. in Azië en Zuid-Amerika. Een ander aspect van de wereldhandel is het verschil in verloop tussen de kwantitatieve en kwalitatieve exporten. De export van katoenen stukgoederen naar Zuid-Amerika en Canada blijkt in steeds grotere mate door de Verenigde Staten te worden verzorgd. In Europa hebben België en Italië zich — dank zij de gedeeltelijke liberalisatie in 1950 — tot de voornaamste Europese leveranciers ontwikkeld. Deze toestand is waarschijnlijk niet van lange duur, aangezien de grote afnemers, nl. Nederland, Engeland en Frankrijk, spoedig verzadigd zullen zijn. Mede door het feit, dat dollarprobleem en grondstoffenvoorziening nauw met elkaar in verband staan, zal Japan niet licht zijn vroeger positie op de wereldmarkt kunnen heroveren. De „kleine aandelen” in de wereldhandel hebben zich relatief goed weten te handhaven.

Drs G. GREIDANUS, De Britse voedselsubsidies.

In dit artikel geeft schrijver een overzicht van de Britse voedselsubsidies, welke in drie soorten uiteenvallen: a. de algemene voedselsubsidies, welke de Regering in het kader van haar loon- en prijspolitiek heeft ingesteld teneinde de prijzen der levensmiddelen niet te zeer te doen oplopen; b. de zgn. „welfare subsidies”, welke dienen als tegemoetkoming voor bepaalde groepen der bevolking; c. de typisch agrarische subsidies. Dit zijn financiële maatregelen van verschillende aard voor de landbouw. Vervolgens geeft schrijver zijn mening ten aanzien van de vraag, of deze subsidies consumenten- dan wel producentensubsidies zijn.

— SOMMAIRE —

Mr H. F. VAN LEEUWEN, Cercle vicieux.

Les Pays-Bas parcourent un cercle vicieux: les impôts élevés rendent insuffisante l'épargne indispensable au développement d'une activité industrielle normale; d'autre part, en raison de l'insuffisance de l'épargne, les dépenses extraordinaires doivent être financées en grande partie par les impôts élevés. La solution doit être cherchée dans une modification de la politique financière du gouvernement.

Dr H. W. J. A. VREDEGOOR, Le renforcement de la capacité de concurrence de la Belgique est la condition sine qua non d'un miracle Benelux.

L'auteur examine quelques points de l'article de M. C. de Bièvre paru dans l'„Economisch-Statistische Berichten” du 24 septembre dernier. Ensuite il revient sur sa propre position, défendue dans le numéro du 27 août de cette même revue: selon lui, les difficultés actuelles au sein de Benelux trouvent leur origine en Belgique et non aux Pays-Bas; par conséquent c'est en Belgique qu'il faut prendre des mesures pour arriver à une solution.

Drs A. J. DE GROOT, Les bases du financement hôtelier par l'E.C.A.

M. FRAENKEL, Le commerce mondial de cotonnades depuis 1913.

Avec l'aide de quelques statistiques simplifiées, l'auteur tente de donner une idée du développement de ce commerce.

Drs G. GREIDANUS, Les subsides alimentaires en Grande-Bretagne.

Dans cet article l'auteur donne un aperçu du système de subsides à l'alimentation en vigueur en Grande-Bretagne; il étudie également la question de savoir s'il s'agit de subsides au consommateur ou au producteur.

De vicieuze cirkel

De naar zwaartillendheid neigende mentaliteit van de Nederlander maakt dat hier te lande meer aandacht wordt besteed aan cijfers van niet sluitende Rijksbegrotingen dan aan de uitkomsten van de Rijksrekeningen, die overschotten laten.

Wanneer wij aan de hand van de nieuwe gepubliceerde gegevens het verloop van de nationale schuld bezien, dan blijkt deze in de moeilijke tweejaarlijkse periode 1950-1952 gedaald te zijn met f 3.260 mln¹⁾. De kastegeoden daalden in deze periode met f 386 mln, in verband waarmee het zuiverder is om de schuldvermindering op rond f 2.900 mln te stellen.

De diensten 1950 en '51 hebben overschotten opgeleverd resp. van f 375 en f 250 mln, welke posten uiteraard tot deze schuldvermindering hebben bijgedragen. Als verderé oorzaken dezer vermindering moeten worden genoemd: in de eerste plaats de uitbetalingen op de oorlogsschadeschuld ten belope van bijna f 1 mrd in de twee jaren tijds, gefinancierd uit gewone inkomsten. Op gevestigde binnenlandse schuld en op buitenlandse schuld werd in die jaren f 490 mln afgelost, eveneens ten laste der begroting. De opbrengst der buitengewone heffingen ad f 170 mln werd voor extra delging van staatsschuld aangewend. Een deel van de overboekingen uit de zgn. „local currency”-rekening ad f 786 mln in het besproken tweejarige tijdvak kan eveneens in logisch verband met de vermindering van de staatsschuld worden gebracht.

De vermogenspositie van het Rijk verbeterde intussen ook nog door vermeerdering van duurzame activa, door uitbreidingen van belangen bij staatsbedrijven enz., en door stijging van vorderingen op het buitenland. Hierdoor stegen de activa van de Staat, rekening houdend met afschrijvingen, met ruim f 1 mrd. Geconstateerd kan dus worden dat in de twee jaren in beschouwing rond f 4 mrd vrijwel geheel uit belastingmiddelen werd aangewend voor schuldvermindering en opvoering van het staatsvermogen.

De beschikbare indicaties wijzen er op dat in 1952 het proces van schuldvermindering en verbetering der vermogenspositie in dezelfde lijn doorloopt. De schuldvermindering is zelfs zo snel gegaan, dat gesproken moet worden van een falen van de zo gewenste synchronisatie tussen belastingheffing en het verrichten van uitgaven, waardoor nodeloos een daling van binnenlandse koopkracht is veroorzaakt. De inzinking van de conjunctuur in het begin van dit jaar, de daling van de bedrijvigheid en de gestegen werkloosheid staan hiermede m.i. in nauw verband. Het moge in dit verband niet onopgemerkt blijven dat juist een politiek die overmatig op belastingheffing was gericht het overheidsbudget thans in tweërlei opzicht ongunstig beïnvloedt: enerzijds wegens meerdere uitgaven ter bekämpfung van werkloosheid, anderzijds wegens geringere inkomsten uit omzet- en winstbelastingen door de daling der bedrijvigheid.

Wederom hebben wij een begroting voor ons liggen, waarbij, zoals gebruikelijk, de gehele dienst met een nadelig saldo uitkomt, ditmaal van f 492 mln. Ook in de veronderstelling dat dit begrotingstekort niet weer in een overschot zal omslaan, moeten wij in het oog houden dat volgens de begroting de gewone staatsschuld met f 323 mln zal dalen, de herstelschadeschuld met een bedrag in dezelfde orde van grootte, terwijl zeer aanzienlijke bedragen uitgetrokken zijn voor niet alleen productieve, doch tevens renderende investeringen. M.a.w. gaat het om een tekort, waarbij niettemin de vermogenspositie van het Rijk niet onaanzienlijk zou verbeteren.

¹⁾ De gevestigde binnenlandse schuld steeg per saldo met ruim f 1 mrd, de niet geconsolideerde schuld daalde met ruim f 4 mrd. De langlopende buitenlandse schuld nam toe met f 100 mln, daarentegen daalde de kortlopende schuld aan het buitenland met rond f 250 mln.

Uit het oogpunt van evenwichtsherstel van onze economie en gegeven de monetaire situatie in 1950, was het streven naar schuldverminderingen het bekostigen der zgn. buitengewone uitgaven uit lopende inkomsten m.i. aanvankelijk een juiste politiek, doch later overdreven. Wanneer gezocht wordt naar de verklaring van de zo plotselinge keer in de Nederlandse betalingsbalanspositie („le miracle hollandais”) zal deze voor een groot deel in de geschetste ontwikkeling moeten worden gevonden.

Doch gelijk iedere medaille, heeft ook deze ontwikkeling haar keerzijde. Zij leidt de maatschappelijke besparingen voor een overwegend deel in de vorm van dwangbesparingen naar de Overheid. Zwaar drukkende belastingen, die fnuikend zijn voor individuele spaarzin en spaarmogelijkheid, maken dat de vorming van vrije besparingen onvoldoende is.

Blijkens de Troonrede meent de Regering dat het ook tijdens het komende begrotingsjaar geboden zal zijn een deel van de lopende inkomsten van het Rijk aan te wenden voor het dekken van kapitaalsuitgaven. „Het is twijfelachtig of zonder deze financieringswijze de middelen voor de woningbouw en werken, noodzakelijk ook terwille van de werkgelegenheid, in voldoende mate zouden kunnen worden verkregen, terwijl het tevens aanbeveling verdient, de nog steeds hoge staatsschuld zo beperkt mogelijk te houden”, aldus de Troonrede.

In een andere passage wordt in verband met de industrialisatiepolitiek „waarbij de mogelijkheid voor voldoende investeringen zal zijn te bevorderen”, gerept van participatie van de Overheid in de investeringen „waar de omstandigheden daartoe nopen”. Dit onder vooropstelling dat de ontwikkeling van het *normale bedrijfsleven* primair is.

In het licht der geschetste ontwikkeling dringen de aangehaalde passages de vraag naar de voorgrond of wij niet verkeren in een vicieuze cirkel. De hoge belastingen maken dat de besparingen voor de ontwikkeling van het normale bedrijfsleven onvoldoende zijn en in verband met het tekort aan besparingen moeten de kapitaalsuitgaven voor een groot deel uit de hoog opgeschroefde belastingen worden gefinancierd.

De zaak heeft nog een ander aspect, namelijk dat de kapitaalvorming niet alleen kwantitatief, maar vooral ook kwalitatief in de knel is. Wanneer men de bronnen van besparing beschouwt, waaruit de netto-investeringen ten belope van ca f 3 mrd per jaar bekostigd moeten worden, is verreweg de grootste de dwangbesparing door de Overheid opgelegd. Daarna komt de interne besparing in de N.V.'s waaruit deze vernieuwingen en uitbreidingen hebben gefinancierd, vervolgens die door de trechter der institutionele beleggers (die voor een groot deel ook het karakter van dwangbesparing hebben) en dan die in de particuliere ondernemingen. Eigenlijke particuliere besparingen zonder vooraf bepaalde binding aan bedrijven en beleggingsvormen zijn gering. De harmonie tussen de financieringsbehoeften en het karakter der besparingen ontbreekt dan ook. Waar de interne financiering tekort schiet — om over kapitaalverstreking aan nieuwe ondernemingen maar niet te spreken — is het uiterst moeilijk nieuw risicodragend kapitaal aan te trekken.

Wanneer de vraag gesteld wordt: hoe kan de vicieuze cirkel worden doorbroken, dan meen ik dat de oplossing in belangrijke mate gezocht moet worden in een wijziging van de financieringspolitiek van het Rijk. De voortzetting van de in de laatste jaren gevolgde tactiek is thans niet meer geboden door de eisen van het evenwichtsherstel onzer economie. Voor productieve renderende uitgaven

zal voortaan geleend moeten worden, liefst direct op naam der bedrijven en fondsen waarvoor de middelen nodig zijn. Kapitaalverstrekking aan Staatsmijnen, Posterijen, Spoorwegen, K.L.M., Zuiderzeefonds, enz. zullen, voor zover het niet gaat om verkapte subsidies, doch om renderende investeringen, door leningen op naam der bedrijven moeten worden gefinancierd. De ambitie tot vergroting van het staatsvermogen door deze uitgaven uit belastinggelden te bekostigen is te worden opgegeven. Ook de ambitie om de staatsschuld aanmerkelijk te verlagen zal wat dienen te worden getemperd. Hoe betreurenswaardig het ook is dat die in de oorlogsjaren zo zeer is opgelopen, men zal toch moeten inzien, dat een sterk terugbrengen

van deze schuld wederom kwalijke gevolgen zal hebben.

Langs de aangegeven wegen kan de behoefte van de Schatkist aan inkomsten uit belastingen niet aanzienlijk worden verminderd; in dit licht krijgt het aandringen op belastingverlaging welke de besparingen weer stimuleert een reëel karakter.

Acht men inderdaad, om in de terminologie van de Troonrede te spreken, de ontwikkeling van het normale bedrijfsleven primair, dan moet ruimte worden gelaten voor normale besparing. Zonder mogelijkheid van vrije kapitaalvorming komt de mogelijkheid van particulier initiatief en van particulier bedrijf nu eenmaal noodwendig in de knel.

Laren.

Mr H. F. VAN LEEUWEN.

Versterking van de Belgische internationale concurrentiepositie als voorwaarde voor „un miracle Benelux”

Het valt niet te ontkennen, dat men in Nederland de laatste maanden onaangenaam getroffen is door de talrijke en veelal hevige Belgische protesten tegen de Nederlandse export naar België. Eerst heeft men van Belgische zijde sterk aangedrongen op een sanering van de Nederlandse betalingsbalans als voorwaarde voor het tot stand komen van de Benelux. Nu deze sanering heeft plaatsgevonden en in nauwe samenhang daarmee de export naar België is gestegen — overigens in geringere mate dan overeenkomt met de toeneming van de totale Nederlandse export — rijzen tegen deze export scherpe Belgische protesten en eisen Belgische stemmen als voorwaarde voor de verwezenlijking van de Benelux maatregelen in Nederland die de betalingsbalans weer in het ongereede zouden brengen.

Een en ander gaf schrijver dezes aanleiding in „E.-S.B.” van 27 Augustus jl. een artikel, getiteld „België en de Benelux na „le miracle hollandais””, te plaatsen.

De laatste weken vallen er echter ook meer bezadigde uitspraken van Belgische zijde te constateren over het probleem van de Nederlandse concurrentie. Naast bepaalde krantenartikelen kan in dit opzicht worden genoemd de bijdrage in „E.-S.B.” van 24 September jl. van de hand van Dr Cl. de Bièvre, „Economische Unie tussen „le miracle belge” en „le miracle hollandais””, welke een reactie op zojuist genoemd artikel is, alsmede de manifesten van het Vlaams Economisch Verbond, het Verbond der Belgische Nijverheid, het Algemeen Belgisch Vakverbond en het Algemeen Christelijk Vakverbond, welke manifesten in het artikel van Dr De Bièvre worden aangehaald.

De zakelijke en van begrip voor de Nederlandse positie getuigende uiteenzetting van Dr De Bièvre heeft schrijver dezes er toe gebracht nog eens de gastvrijheid van de kolommen van „E.-S.B.” in te roepen om op enkele punten van het betoog van Dr De Bièvre in te gaan. In het bijzonder zal echter nog eens worden teruggekomen op het fundamentele punt van het betoog in mijn eerste artikel, waarop Dr De Bièvre tot mijn spijt niet rechtstreeks is ingegaan en hetwelk ook niet in de manifesten van de vier genoemde verbonden ter sprake komt. Het betreft de stelling, welke ook voorkomt in de brief van einde September van de vier Nederlandse werkgeversbonden aan de Minister van Economische Zaken, dat de huidige moeilijkheden in de Benelux haar oorsprong niet in Nederland, maar in België hebben en dat — uiteraard in het kader van de Benelux passende — maatregelen tot oplossing van deze moeilijkheden dan ook niet door Nederland, maar althans hoofdzakelijk, door België genomen dienen te worden.

Bij de behandeling van dit punt zal bij de opbouw van het betoog voor een deel in herhaling moeten worden getreden. Dit lijkt mij echter van weinig bezwaar indien door de betreffende vraagstukken nog eens uit een andere gezichtshoek te bezien in België een beter begrip voor het Nederlandse standpunt zou kunnen worden verkregen. Allereerst zal echter worden ingegaan op een viertal punten uit het betoog van Dr De Bièvre.

Enige opmerkingen van Dr De Bièvre.

Dr De Bièvre keert zich tegen mijn opvatting, volgens welke de werkloosheid in België voor een belangrijk deel een gevolg van de doelbewuste orthodoxe-financiële politiek is, aangezien van import van werkloosheid in het Belgische geval geen sprake kan zijn. Hij betoogt in dit verband, dat een meer actieve conjunctuurpolitiek „door haar globale inslag minder geschikt (is) om de bepaalde moeilijkheden, die gelocaliseerd zijn in bepaalde bedrijfstakken, op te lossen”. Met de aangehaalde zinsnede op zichzelf zal eenieder het wel eens zijn. Bezwaren kunnen echter worden gemaakt tegen de hierop volgende zin: „De toestand in België is niet zo dat heden een globale financiële actie verantwoord zou zijn”. Immers, volgens het staatje hieronder blijkt niet alleen het totale werkloosheidspercentage, althans volgens moderne begrippen, vrij hoog te liggen, zelfs al houdt men rekening met het feit, dat de Belgische werkloosheidscijfers een aantal twijfelachtige gevallen bevatten.

Geheel werklozen in België en Nederland.

	Mei 1951		Mei 1952	
	in 1.000	in pCt per bedrijfstak	in 1.000	in pCt per bedrijfstak
Landbouw	8,4	19,7	6,5	15,2
Mijnen	0,9	0,5	0,8	0,5
Aardewerk	1,9	4,4	2,5	5,5
Glas	1,1	5,9	1,5	7,5
Bouw	18,0	9,3	17,5	9,2
Hout	8,0	15,7	8,1	15,3
Metaal	17,7	5,8	19,4	5,9
Chemie	1,7	3,7	2,7	5,3
Papier	1,1	5,6	2,0	9,3
Textiel	12,0	5,4	30,1	13,2
Kleding	10,9	16,2	12,6	17,6
Leder	3,9	10,6	4,0	10,5
Voeding	10,9	10,7	11,3	11,3
Vervoer	13,6	13,3	14,7	13,1
Beambten	12,9	3,2	12,4	3,0
Totaal België	140,4	6,8	166,0	7,9
Totaal Nederland	69,4	2,3	119,5	3,9

Bron voor Belgische cijfers: Maandschrift Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Bron voor Nederlandse cijfers: Beroepstelling 1947 (geëxtrapoléerd) en Maandschrift Centraal Bureau voor de Statistiek.

Bovendien blijkt, dat, hoewel enkele bedrijfstakken inderdaad in het bijzonder onder werkloosheid hebben te lijden, er practisch geen enkele bedrijfstak is waar het werkloosheidspercentage laag is. Om deze reden heeft dan ook m.i. Mallens het bij het rechte eind als hij in het België-nummer van „E.-S.B.”¹⁾ opmerkt, „dat België . . . wel gedwongen (zal) zijn de conservatieve economische politiek met enige concessies te mengen” en is er geen aanleiding mijn door Dr De Bièvre gewraakte constatering in te trekken.

Terloops zij nog opgemerkt, dat bij het beschouwen van de Belgische en Nederlandse werkloosheidscijfers blijkt, dat de werkloosheid in Nederland sinds vorig jaar meer is toegenomen dan in België, waar de stijging zelfs vrij beperkt was. In het licht hiervan is men geneigd de Belgische klachten van het laatste halfjaar, volgens welke de scherpe Nederlandse concurrentie tot grote werkloosheid in België zou hebben geleid, enigszins sceptisch te bezien. Zou de oorzaak van de toeneming van de Belgische werkloosheid in 1952 niet gezocht moeten worden in de recessie die zich *over de gehele wereld* in enkele bedrijfstakken heeft geopenbaard?

Op een andere plaats bespreekt Dr De Bièvre mijn opmerking, dat de B.L.E.U. buitengewoon groot voordeel heeft gehad van de Voor-Unie en de daarmee gepaard gaande opheffing van bijna alle industriële contingenteringen, zulks ten koste van grote offers gebracht door de Nederlandse industriëlen. Dr De Bièvre brengt hier tegenin, dat dit gebeurde in een tijd, dat de Nederlandse industriëlen en gebruikers grote behoefte hadden aan Belgische goederen. Dit laatste zal niemand ontkennen. Het betekent echter allermint, dat vele belanghebbenden in Nederland niet liever geleidelijk zelf in de bestaande achterstallige vraag hadden voorzien. Overigens heb ik in feite nergens beweerd, dat in dit verband grote offers door Nederlandse industriëlen zijn gebracht. Wel echter, dat deze offers door de Nederlandse gemeenschap zijn gebracht, doordat de Voor-Unie in belangrijke mate verantwoordelijk is geweest voor de scherpe daling van de deviezenreserves, die genoot heeft tot ernstige restrictieve maatregelen in het voorjaar van 1951. Waar het echter om gaat, en hetgeen door Dr De Bièvre niet wordt ontkend, is, dat de Belgische industrie en de werkgelegenheid in België enorm hebben geprofiteerd van de Voor-Unie die van 1949 op 1950 bijna een verdubbeling van de Belgische export naar Nederland tot gevolg heeft gehad.

In dit verband werd door mij de opmerking geplaatst, dat het in Nederland aanleiding gaf tot wrevel, dat de Belgische industrie om bescherming tegen Nederland vroeg nu de handelsbetrekkingen tussen beide landen weer een meer normaal beeld gingen vertonen, hetwelk overigens een beduidend Belgisch exportoverschot inhoudt.

Verder schuift Dr De Bièvre schrijver dezes in de schoenen, dat hij pleit voor een opheffing van de in het voorjaar van 1951 in Nederland doorgevoerde consumptiebeperking, welke zinsnede verschillende kranten van Dr De Bièvre hebben overgenomen. Er is mijnerzijds echter slechts gewezen op de *mogelijkheid* van een dergelijke opheffing. Hierbij werd bovendien opgemerkt, dat genoemde consumptiebeperking door prijsdalingen tot ongeveer 2 pCt was verminderd. Een verdere prijsdaling heeft de consumptiebeperking inmiddels tot ongeveer 1 pCt doen dalen. Reden waarom de Belgische hoop, dat een opheffing van de consumptiebeperking tot een beduidende loonstijging zal leiden momenteel ongefundeerd moet worden genoemd.

In het artikel van Dr De Bièvre wordt ten slotte op

¹⁾ „Problemen der Belgische economie in 1952” door F. Mallens in „E.-S.B.” van 9 April 1952, blz. 259.

verschillende plaatsen een tegenstelling gemaakt tussen de dirigistische Nederlandse en de liberale Belgische politiek. Er kan niet worden ontkend, dat de Nederlandse politiek meer dirigistisch is dan de Belgische. Men krijgt echter steeds — ook in het artikel van Dr De Bièvre — de indruk, dat genoemde tegenstelling overdreven wordt en dat vergeten wordt, dat de Nederlandse politiek tegenwoordig — mede ten gevolge van Belgische aandrang — belangrijk liberaler is dan enige jaren geleden. Daarom zij er hier nog eens de nadruk op gelegd, dat in Nederland bijv. nog maar enkele prijzen onder controle van de Overheid staan en het bedrag aan levensmiddelen subsidies e.d. momenteel van zeer geringe omvang is.

De huidige Benelux-moeilijkheden geen Nederlands maar een Belgisch probleem.

In de manifesten van de vier genoemde Belgische Verbonden alsmede in het artikel van Dr De Bièvre wordt met betrekking tot de verwezenlijking van de Benelux centraal gesteld de noodzaak van een coördinatie van de Belgische en Nederlandse economische en sociale politiek in het algemeen en de loonpolitiek in het bijzonder. Deze voorwaarde van een gecoördineerde loonpolitiek — waarom het in de huidige omstandigheden feitelijk gaat — kan wel worden onderschreven. Echter slechts tot op zekere hoogte.

In de eerste plaats zal men het er wel over eens zijn, dat een volkomen gelijkheid van lonen tussen beide landen niet nodig en een Economische Unie heel goed bestaanbaar is bij beperkte loonverschillen van laten we zeggen maximaal 20 pCt.

In de tweede plaats kan, worden betwijfeld of genoemde stelling *op dit ogenblik* ook opgaat, nu België, zoals Dr De Bièvre het uitdrukt, nog steeds verkeert „in de uitlopers van een toestand die men destijds „le miracle belge” noemde”. Men stelle zich in dit verband de vraag *waarom* een groot verschil in loonpeil de verwezenlijking van een Economische Unie in de weg kan staan. Het antwoord hierop moet luiden, omdat dit ten gevolge van de invloed er van op de internationale concurrentiepositie de betalingsbalansen van de betreffende landen in tegenovergestelde zin zal beïnvloeden en aldus — met name in het deviezenverliezende land — tot maatregelen van economische politiek kan nopen, welke niet passen in een Economische Unie. Zolang nu de betalingsbalans van België onder invloed van de factoren, die tot „le miracle belge” hebben geleid, ondanks het hoge loonpeil nog geen tekort vertoont, sta ik zeer sceptisch tegehoever de opvatting volgens welke het bestaande verschil in loonpeil met Nederland op het ogenblik economisch een beletsel voor het vormen van een Economische Unie is. Werkloosheidsmoeilijkheden in België moeten dan over het geheel genomen aan andere factoren te wijten zijn, bijv. aan de orthodoxe financiële politiek en aan bepaalde structurele factoren.

In de derde plaats zal een abnormaal groot verschil in loonpeil tussen België en Nederland *op de duur* een belemmering voor de verwezenlijking van een Economische Unie vormen niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats vanwege de *onderlinge* concurrentieverhoudingen, maar — zoals in de vorige alinea werd aangeduid — vooral in verband met de te verwachten uiteenlopende concurrentiepositie van beide landen t.o.v. derde landen, waardoor de totale betalingsbalans van België veel ongunstiger dreigt te worden dan die van Nederland.

Met deze constatering zijn wij gekomen aan de behandeling van het in het begin van dit artikel reeds genoemde hoofdpunt van het betoog in mijn artikel van 27 Augustus. Als men de Belgische uitlatingen leest,

en de in dit artikel meer in het bijzonder besproken uitlatingen vormen hierop nauwelijks een uitzondering, dan zijn de huidige Belgische moeilijkheden uitsluitend of hoofdzakelijk aan het lage loonpeil in Nederland te wijten. Men krijgt dan ook sterk de indruk, dat men in België aanneemt, dat de positie van België gezond zou zijn zonder deze scherpe Nederlandse concurrentie. Daaruit zou dan te verklaren zijn het feit, dat men van Belgische zijde een oplossing van de moeilijkheden alleen schijnt te zoeken in de richting van bepaalde aanpassingsmaatregelen van *Nederlandse* zijde c.q. eenzijdige Belgische maatregelen tegen de *Nederlandse* invoer. Deze zienswijze is m.i. echter gebaseerd op een fundamentele misvatting.

In mijn vorig artikel heb ik reeds duidelijk trachten te maken, dat de huidige Belgische moeilijkheden haar oorzaak niet in Nederland maar in België hebben, d.w.z. dat de oplossing van deze moeilijkheden niet een Nederlands, maar een Belgisch probleem is. Immers, men kan niet stellen, zoals ook Prof. Brouwers in „E.-S.B.” van 20 Augustus 1952²⁾ overtuigend demonstreert, dat het Nederlandse loonpeil *internationaal gezien* abnormaal laag ligt, ook al omdat voor Nederland, door het verlies van Indonesië en zijn sterke bevolkingstoename, een relatief hoge en voortdurend toenemende export een levensvoorwaarde is. Daarentegen blijkt wel duidelijk, welke statistiek men ook raadpleegt, dat het Belgische loonpeil *internationaal gezien* vergeleken bij vóór de oorlog abnormaal hoog ligt, hetgeen onmogelijk in belangrijke mate door een relatieve verbetering van de efficiency gecompenseerd kan worden.

Nu zal het wel zo zijn, dat België op dit ogenblik vooral last heeft van de Nederlandse concurrentie. Maar dit betekent allerm minst, dat vooral het lage loonpeil in Nederland oorzaak van de Belgische moeilijkheden is. Neen, deze scherpe Nederlandse concurrentie is een *natuurlijk gevolg van de douane-unie*. Ook indien het Belgische loonpeil internationaal gezien *niet* abnormaal hoog zou liggen, zou in België de concurrentie van Nederland sterker zijn dan die van andere landen, zoals omgekeerd in Nederland de Belgische concurrentie relatief sterk zou zijn. Zoals de situatie momenteel ligt, is het dan ook m.i. volstrekt onjuist de Belgische moeilijkheden aan Nederland te wijten. Men dient het daarentegen zó te stellen, dat de toenemende zwakte van de internationale concurrentiepositie van België, zoals vanzelf spreekt, zich in de eerste plaats en het meest voelbaar manifesteert op de meest kwetsbare plaats en dat is na de opheffing van de Nederlands-Belgische douanegrens: bij de concurrentie op de binnenlandse markt met Nederland. Maar ook de concurrentie met andere landen is voor België moeilijk geworden — en zal in verschillende sectoren nog moeilijker worden —, met name op de buitenlandse markten waar de Belgen geen bescherming door invoerrechten e.d. genieten.

Het is nu eenmaal zo, dat geleidelijk een einde komt aan de sterke Belgische positie van na de oorlog, welke hoofdzakelijk het gevolg was van het sterke Belgische exportpakket en van het feit, dat het Belgische productie-apparaat relatief ongeschonden uit de oorlog is gekomen. Dit leidde tot een grote buitenlandse vraag naar Belgische goederen en een gunstige ontwikkeling van de betalingsbalans, welke op haar beurt een hoog welvaartspeil ten gevolge had, dat samenging met een hoog loonpeil. Naarmate nu de situatie in andere landen normaler wordt — en de gebeurtenissen in Korea hebben de ontwikkeling in deze richting slechts tijdelijk onderbroken — zal de buitenlandse vraag naar Belgische goederen, ook die naar de producten van de zeer

belangrijke ijzer- en staalsector, afnemen en de betalingsbalans slechter worden en in nauwe samenhang hiermede zal de welvaart verminderen en het hoge kostenpeil internationaal onhoudbaar worden. Dit nu zien wij op het ogenblik geleidelijk gaan gebeuren. De welvaartsvermindering zal zich hierbij onder invloed van de buitenlandse concurrentie uit in een daling van de winsten en de lonen of, voor zover dit laatste niet gebeurt, in een toeneming van de werkloosheid.

Dr De Bièvre wijst er in zijn artikel op, dat een loondaling in België ernstig wordt geremd, doordat de lonen meestal verbonden zijn aan de ontwikkeling van het indexcijfer van de kleinhandelsprijzen. Indien dit werkelijk voor een belangrijk deel van de lonen het geval is en men wil hier niet aan tornen, dan staat België m.i. een zeer pijnlijk aanpassingsproces met een toeneming van de werkloosheid, een teruglopen van de deviezenreserves enz. te wachten. Hieraan zal een in dit verband wel bepleite en uiteraard toe te juichen opvoering van de productiviteit, met name op korte termijn slechts weinig kunnen veranderen. De harde economische noodzaak zal in dit verband vroeg of laat wel leiden tot een depreciatie van de Belgische franc, waardoor het Belgische kostenpeil de onvermijdelijke verlaging zal ondergaan ten koste van die groepen van de bevolking die zich minder goed dan de werknemers tegen een reële inkomensvermindering weten te verweren.

Maatregelen op korte termijn ter vermindering van de Belgische moeilijkheden.

Het is onaangenaam een en ander aan het adres van onze Beneluxvrienden te moeten opmerken. Voor het onderkennen van de werkelijke aard van de huidige Benelux-moeilijkheden is het echter onvermijdelijk. Overigens is de situatie m.i. zó duidelijk, dat het onmogelijk lijkt, dat men haar in België niet door zou hebben. Zou men er wellicht niet over spreken omdat men terugschrikt de bevolking op de hoogte te brengen van de onvermijdelijke offers?

Hoe dit ook zij, het doet in Nederland onaangenaam aan, dat in de geschetste verhoudingen de Benelux in België vrij algemeen aansprakelijk wordt gesteld voor de huidige moeilijkheden. Nog erger is, dat men in België in verband hiermede in steeds toenemende mate contingenteringen van of heffingen op de Nederlandse

²⁾ Prof. G. Brouwers „Concurrentieverhoudingen in West-Europa”.

invoer eist. De hoop mag worden uitgesproken, dat althans de Belgische Regering een inzicht heeft in de werkelijke oorzaken van de huidige moeilijkheden alsmede dat zij beseft, dat contingentering van de Nederlandse invoer e.d. slechts een bestrijden van symptomen betreft. Daarenboven valt aan te nemen, dat Nederland dergelijke maatregelen, die een beëindiging van de Benelux betekenen, op gelijke wijze zou beantwoorden. Zolang de Belgische uitvoer naar Nederland de invoer uit Nederland nog belangrijk overtreft — zoals in het eerste halfjaar van 1952 het geval was — dreigt de geschetste politiek België dan ook meer nadeel dan voordeel op te leveren. Denkt men ten slotte nog aan de zeer ongunstige indruk die een beëindiging van de Benelux door België internationaal zou maken, dan lijkt de hoop gerechtvaardigd, dat het zover niet komen zal, ondanks de aandrang hiertoe die in bepaalde minder verantwoordelijke Belgische kringen kan worden geconstateerd.

Intussen dient men zijn ogen niet te sluiten voor de moeilijke positie waarin de Belgische Regering momenteel verkeert. Hiervóór is gebleken, dat een devaluatie van de Belgische franc uiteindelijk wel nodig zal zijn om België in staat te stellen internationaal te concurreren. Zolang België echter in de E.B.U., met name ten gevolge van de nog goed lopende export in de ijzer- en staalsector, een extreme crediteur is, zal een depreciatie van de Belgische munt wel moeilijk doorvoerbaar zijn. Daarom dienen er maatregelen te worden genomen om de moeilijkheden in de meest ernstig getroffen bedrijfstakken tijdelijk te verlichten. In mijn vorig artikel zijn als zodanig reeds genoemd: partiële loonsverlagingen in deze bedrijfstakken alsmede — als meer algemene maatregel — een meer actieve conjunctuur- en structuurpolitiek. Daarnaast kan worden genoemd de sug-

gestie van Ameye tot subsidieerlening aan bepaalde bedrijfstakken. De bijdrage van Nederland in dit opzicht zou overeenkomstig de aanbeveling van de vier Nederlandse Werkgeversbonden kunnen worden gezocht in een overleg tussen Nederlandse en Belgische bedrijfstakgenoten om door afspraken tot enige matiging van de Nederlandse concurrentie te komen. Hierbij zij echter aangetekend, dat, wil de Benelux zin hebben, afspraken in deze zin van korte duur dienen te zijn en slechts een beperkt aantal sectoren dienen te betreffen, en zeker *niet* alle twintig Belgische bedrijfstakken, die de laatste weken op allerlei mogelijke en onmogelijke wijzen tegen de Benelux ageren.

Bij het nemen van dergelijke maatregelen op korte termijn tot verlichting van de Belgische moeilijkheden beseffe men evenwel goed, dat voor handhaving en uitbreiding van de Benelux méér nodig is. Men beseffe daarbij voorts, dat de stelling, die ook in de vier genoemde Belgische manifesten naar voren wordt gebracht, volgens welke de Benelux niet te verwezenlijken valt vanwege het verschil tussen het Belgische en het Nederlandse loonpeil, slechts een halve waarheid bevat. Zij dient m.i. te worden gewijzigd in de stelling, dat de Benelux niet te verwezenlijken is, doordat de *internationale* concurrentiepolitiek van België ten gevolge van zijn hoge loonpeil op de duur onhoudbaar is. Hieraan kan worden toegevoegd, dat mede in verband met de klaarblijkelijke starheid van het Belgische loonpeil een depreciatie van de Belgische franc op wat langere termijn gezien voorwaarde voor de sanering van de Belgische concurrentiepositie en daardoor voorwaarde voor de verwezenlijking van de Benelux dient te worden genoemd. Hoewel men uitlatingen in deze richting zelden of nooit tegenkomt, ligt deze voorwaarde zó voor de hand, dat zij wel in veler gedachten moet leven.

Eindhoven.

Dr. H. W. J. A. VREDEGOOR.

De grondslagen van de E.C.A.-hotelfinanciering

Inleiding.

Uit de tegenwaarderekening van de Marshall-hulp is in 1950, op initiatief van het Ministerie van Economische Zaken, door de Amerikaanse autoriteiten een bedrag van f 7 mln beschikbaar gesteld voor de financiering van hotelbouw in Nederland. Zulks in verband met de wenselijkheid het vreemdelingenverkeer te bevorderen en daardoor buitenlandse betalingsmiddelen, in het bijzonder dollars, te verwerven, en ondanks de monetair ongunstige werking van de besteding van deze gelden, te weten de opheffing van het deflatoire effect van de storting op de tegenwaarderekening. Dat het vreemdelingenverkeer een deviezenbron van eerste orde is moge gedemonstreerd worden aan de hand van de volgende cijfers.

Volgens een schatting van De Nederlandsche Bank heeft Nederland in de jaren 1948 t/m 1951 uit hoofde van vreemdelingenbezoek de volgende bedragen ontvangen:

1948	f	26	mln
1949	f	35	mln
1950	f	63	mln
1951	f	107	mln.

Onder vreemdelingenbezoek wordt hier verstaan bezoek van buitenlanders aan Nederland voor zakelijke en toeristische doeleinden. Circa 40 pCt van de hierboven genoemde bedragen heeft betrekking op Horecabedrijven, terwijl de resterende 60 pCt elders werd besteed.

De voor deze financieringssteun in aanmerking komende projecten zijn uitgezocht onder verantwoordelijkheid van

de Minister van Economische Zaken, na raadpleging van de desbetreffende organen van het bedrijfsleven, terwijl deze Minister de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. (Herstelbank) verzocht heeft de behandeling van deze bijzondere financiering op zich te nemen. De wettelijke regeling is neergelegd in de „Wet van 13 Juli 1951 houdende wijziging van het Tiende Hoofdstuk der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1950” van het Departement van Economische Zaken, welke wet als ondertitel draagt: „Uitgaven ten behoeve van de financiering van de nieuwbouw, reconstructie en modernisering van hotels in Nederland ter bevordering van het Vreemdelingenverkeer” (Staatsblad No 292).

Probleemstelling.

In haar meest uitgebreide zin luidde de probleemstelling: hoe deze financieringssteun dienstbaar te maken aan de uitbreiding van die logeergelegenheid in Nederland, die aangepast is aan de behoeften van buitenlanders en in het bijzonder van Amerikaanse toeristen?

Aangezien normen voor een redelijke subsidieregeling gezinszins voor de hand lagen en een dergelijke regeling dus uitermate willekeurig zou uitwerken, werd na enig overleg afgezien van bijdragen à fonds perdu. Anderzijds was een permanente bemoeienis met deze hotels en de daaraan verbonden zeggenschap a priori ongewenst, zodat het nemen van aandelen door de Herstelbank als mogelijkheid uitgeschakeld werd. Financiering in de vorm van leningen, van investeringscredieten, van langdurig tijdelijk vreemd vermogen, kwam naar voren als de aangewezen weg.

Het probleem voor de Herstelbank was dus: op welke grondslagen moeten de bijzondere credietvoorwaarden voor deze E.C.A.-hotelfinanciering opgebouwd worden en hoe moeten deze voorwaarden dientengevolge (d.i. daaruit afgeleid) luiden?

Grondslagen.

Ten tijde van de instelling van het E.C.A.-hotelfonds lagen de indexcijfers van logiesprijzen resp. hotelbouw- en hotelinrichtingskosten in de orde van grootte van 150 resp. 300 ten opzichte van vóór de oorlog van Mei 1940. Uitgaande van de gedachte van een sluitende exploitatie in deze vooroorlogse jaren, hetgeen stellig maar al te vaak niet het geval was, kon op grond van deze prijsindexcijfers geraamd worden, dat 50 pCt van de middelen, nodig om een hotel op te zetten, op zijn minst genomen flink op de tocht zou staan. Of met andere woorden: 50 pCt van het vermogen, hetwelk geïnvesteerd zou worden in hotelgebouw, -inrichting en -inventaris diende ex ante (vooraf bezien) als onrendabel beschouwd te worden. Het was duidelijk, dat om de dientengevolge volkomen vastgelopen uitbreiding van bedcapaciteit in Nederland weer op gang te helpen, het E.C.A.-fonds deze 50 pCt voor haar rekening moest nemen en dat de E.C.A.-hotelcredieten dus van te voren onrendabel geacht moesten worden.

Er is hier dus sprake van de financiering van een zgn. onrendabele top, van de financiering van een investering, waarvan ex ante verwacht wordt, dat zij onrendabel zal zijn, doch waarvan ex post (achteraf) kan blijken, dat zulks geheel of ten dele niet het geval is geweest. Anderzijds kan natuurlijk ook een dusdanig exploitatietekort resulteren, dat niet alleen juist het gehele E.C.A.-crediet onrendabel is geweest, doch dat daarenboven een verlies is geleden, hetwelk ten laste komt van het eigen vermogen van de bedrijfshuishouding.

De beantwoording van de vraag, wanneer een investering onrendabel is, toont aan, dat de grondslagen voor deze bijzondere financieringsvorm in de eerste plaats gevonden worden in de leer van de kostprijs. Immers, de desbetreffende investering is onrendabel, indien de bedrijfseconomisch juiste afschrijving over het verworven kapitaalgoed en de algemene rentevoet over het aangewende vermogen niet verdiend zijn geworden. De afschrijving representeert dan de waarde van de teloorgegaane „werkeenheden” van het kapitaalgoed, terwijl de rente in de kostprijs van de hotelproducten moet worden opgenomen ter beloning van het overeenkomstige vermogensbeslag.

In de tweede plaats vormen uiteraard de verworvenheden van de leer van de financiering de fundamenten voor de E.C.A.-hotelfinanciering, waarbij te denken valt aan een juiste vermogensstructuur (bijv. de verhouding eigen: vreemde middelen) en aan aanpassing tussen het vermogensbeslag van de verschillende kapitaalgoederen en de continuele productiestroom en de aard van de vermogensbronnen.

In de derde plaats heeft de eis, dat genoemde credieten praktisch hanteerbaar moeten zijn en geen ongewenste prikkels mogen uitoefenen een belangrijke rol gespeeld.

Vermogensstructuur.

Een hotelbedrijf vormt een organisch geheel, bestaande uit logeergelegenheid, restauratie, café, zaalruimten en allerlei andere vormen van exploitatie, gegroepeerd al naar omstandigheden. Maximaal 50 pCt van de totale vermogensbehoefte, -inclusief die voor grond en vlottende kapitaalgoederen, welke laatste per saldo ongeveer slechts 5 pCt van de balanstelling uitmaken, wordt door het E.C.A.-hotelfonds voor zijn rekening genomen. Daarbij dient men in aanmerking te nemen, dat bij een organische groepering van kosten en opbrengsten meestal de logeergelegenheid het minste winvermogen toont en dus het grootste on-

rendabele deel, zodat E.C.A.-financiering anders dan voor uitbreiding van het aantal bedden gerechtvaardigd kan zijn, op grond van de overweging, dat de rendabiliteit van het totale E.C.A.-crediet daardoor verbeterd wordt.

Ten aanzien van de minimaal 50 pCt niet-gefinancierd door het E.C.A.-fonds wordt de eis gesteld, dat hiervan $\frac{2}{3}$ deel (dus $\frac{2}{6}$ deel van het totaal) bestaat uit eigen vermogen, zulks in verband met de geringe stabiliteit van het inkomen van de weinig elastische productie-eenheid, die het hotel vormt. Veelal zal het mogelijk zijn om meer dan $\frac{1}{6}$ van de totaal benodigde middelen in de vorm van vreemd vermogen op lange termijn, bijv. een hypothecaire geldlening, te verwerven doch men hoede zich voor te veel vreemd vermogen met de daaraan verbonden vaste lasten. Bovendien is het absoluut gewenst, dat het aflossingspercentage op de hypotheek niet hoger is dan het afschrijvingspercentage over het onroerend goed gemeten over dezelfde periode.

Credietvoorwaarden: rente en aflossing.

De primair verschuldigde rente is de algemene rentevoet (4 pCt). De jaaraflossing is gelijk aan de kostprijs-theoretisch juiste jaarafschrijving over de activa gefinancierd met het E.C.A.-crediet. Rente en aflossing zijn uitsluitend verschuldigd indien en voor zover de exploitatie deze heeft opgeleverd, indien dus rendabiliteit is ontstaan. Indien rente en aflossing niet verdiend zijn, worden zij niet verschuldigd resp. kwijtgescholden, met dien verstande, dat dit wordt beoordeeld aan de hand van een (niet-voortschrijdend) driejaarsgemiddelde van de exploitatieresultaten en zodoende conjunctuurschommelingen op korte termijn worden genivelleerd en gecompenseerd. De verschuldigde bedragen worden in principe pas opeisbaar na vaststelling van de resultaten van afgelopen driejaarsperioden, doch in de praktijk is een tussentijdse invordering gewenst en dus is de mogelijkheid daarvan als credietvoorwaarde bedongen.

Aflossing is dus de bedrijfseconomisch juiste afschrijving op de activa gefinancierd met het E.C.A.-crediet. Helaas is naar mijn mening geen causaal verband te construeren tussen het E.C.A.-crediet en bepaalde kapitaalgoederen, zodat de vraag, welke activa met het E.C.A.-crediet gefinancierd zijn, arbitrair opgelost moet worden. Daarbij heeft het feit, welke kapitaalgoederen betaald worden met disposities op het E.C.A.-crediet slechts historische betekenis. Men kan redeneren, dat bij een E.C.A.-crediet van 50 pCt van de balanstelling of van de investeringen, 50 pCt van alle afschrijvingen het E.C.A.-crediet regaderen en inderdaad is dit incidenteel aldus toegepast. Tegen deze redenering bestaan evenwel twee bezwaren:

- 1) tenzij men dit door een bijzonder afschrijvingsstelsel voorkomt, wordt 50 pCt van de afschrijving op de inventaris afgelost aan het E.C.A.-fonds en dus onttrokken aan de economisch beslist noodzakelijke vervanging van inventarisonderdelen;
- 2) ook de niet E.C.A.-hotels hebben hun inventaris moeten vervangen tegen sterk gestegen aanschafprijzen, zodat — bij de gebruikelijke handhaving van de kostprijsberekening op basis van de uitgaafprijs — de E.C.A.-hotels speciaal een ronde achterliggen ten aanzien van het onroerend goed.

Er is dus aanleiding om te besluiten, dat het E.C.A.-crediet speciaal het onroerend goed financiert, zodat de jaaraflossing in de orde van grootte van de 2 pCt tot $6\frac{2}{3}$ pCt komt te liggen.

Aangezien de primaire looptijd van het E.C.A.-crediet 15 jaar bedraagt (5 periodes van 3 jaar) resteert na deze looptijd, bij een afschrijvingspercentage van 4 pCt 's jaars, nog 40 pCt van het crediet omdat de rest van de hoofdsom

inmiddels is verdiend dan wel kwijtgescholden. Aan de hand van de resultaten in het verleden en de toekomstverwachting wordt deze 40 pCt (geheel of gedeeltelijk) kwijtgescholden dan wel (geheel of gedeeltelijk) zonder faciliteiten als crediet gehandhaafd, onder alsdan nader vast te stellen voorwaarden.

Resultatenberekening, bruto exploitatie-overschot.

Aangezien hier sprake is van een winstdelings- of beter gezegd van een verliesdelingscontract op basis van behaalde resultaten, dient de hoogte van alle kostenfactoren nauwkeurig beoordeeld te worden. Dit geschiedt aan de hand van vooraf opgestelde begrotingen, die enerzijds machtigingen vormen bijv. voor te maken reclamekosten en investeringsuitgaven, anderzijds beoordelingsmaatstaven. Gelukkig beschikt de bedrijfstak hotelwezen over een groot aantal verhoudingscijfers voor deze beoordeling. Behalve door controlerende accountants, zullen deze normcijfers gehanteerd moeten worden door de vertrouwenslieden van Overheid en Herstelbank, die bij alle E.C.A.-hotels benoemd worden.

De totale exploitatie-opbrengst verminderd met exploitatiekosten, rente hypotheek en de afschrijvingen op de activa niet-gefinancierd met het E.C.A.-crediet, vormt het zgn. bruto exploitatie-overschot in de zin van de E.C.A.-hotelfinanciering. De verdeling hiervan is een van de kernproblemen bij de onderhavige credietverlening.

Allereerst komt in mindering een standaardondernemersloon, voor zover niet reeds als salaris onder de exploitatiekosten opgenomen. Vervolgens een rentebeloning over het eigen vermogen, omdat pas daarna gesproken kan worden van baten, die het E.C.A.-crediet rendabel maken. Immers, de rente over het eigen vermogen vormt bedrijfseconomisch gezien stellig een kostenfactor en geen winst zoals voor de fiscus. De na deze rente voor het eigen vermogen resterende bate dient in principe voor 100 pCt ten goede te komen aan het E.C.A.-crediet. Uitgaande van de opvatting, dat rente en afschrijving gelijkwaardige kostprijsbestanddelen vormen, representeert deze bate niet eerst rente en dan aflossing of andersom, doch deze beide naast elkaar in verhouding van de eventueel verschuldigde maxima. Dit is van groot belang voor de schuldschrapping en voor de vaststelling van de procentuele rendabiliteit per periode.

Tegenover de zeer grote faciliteiten, die deze hotelcredieten tot een soort tweederangs eigen vermogen maken, staat, dat bij een zeer gunstige gang van zaken de rentevoet verhoogd kan worden tot gemiddeld 6 pCt over de gehele looptijd van het crediet en dat alsdan extra-aflossingen verplicht worden, zonder evenwel de reeds verrichte schuldschrapping ongedaan te maken.

De in de voorlaatste alinea omschreven volgorde van verdeling van het bruto exploitatie-overschot heeft dit bezwaar, dat praktisch een sterke tendentie zal bestaan naar het uitsluitend verdienen van de rente over het eigen vermogen, terwijl men daarboven „uitsluitend voor de E.C.A. werkt”. Vandaar de praktische oplossing, dat na het ondernemersloon direct in een bepaalde verhouding (bijv. de nominale grootten van de betreffende belangen) gedeeld wordt tussen ondernemers/eigenaars en E.C.A.-fonds; het streven van de bedrijfsleiding om een redelijke beloning te verdienen voor het eigen vermogen, werkt dan tevens ten gunste van het Hotelfonds. In deze verdeling kunnen van geval tot geval alle mogelijke variaties toegepast worden, waarmee de realiseerbaarheid van een

bepaald project al naar urgentie beïnvloed kan worden, dan wel aanpassing mogelijk is aan gegeven financiële verhoudingen.

Vermogensbronnen, liquiditeit.

Voldoet deze bovenomschreven opzet aan de financieringseis van aanpassing van de beschikbare soorten van vermogen aan het totale vermogensbeslag der gezamenlijke kapitaalcomponenten? Grond en vlottende kapitaalgeoderen veroorzaken in de continue productiestroom een vermogensbeslag van gelijkblijvende grootte en dienen uit dien hoofde dus gefinancierd te worden met permanent vermogen. Zulks is eveneens het geval met de inventaris; de voortdurende vervanging, die alvorens de diversiteit der verschillende onderdelen geheel vervlakkend heeft uitgewerkt, een stijgende vermogensbehoefte veroorzaakt, dient gefinancierd te worden uit de vrijkomende afschrijvingsbedragen.

Het gebouw, waarvoor naar gelang men verschillende onderdelen als leidingen, installaties, centrale verwarming, en sanitaire voorzieningen zelfstandig heeft geactiveerd, verschillende afschrijvingspercentages — van $1\frac{1}{2}$ pCt tot $6\frac{2}{3}$ pCt 's jaars — gelden, geeft aanleiding tot een dalende vermogensbehoefte op lange termijn. Langdurig tijdelijk vermogen als hypotheek en E.C.A.-crediet vormt de aangewezen vermogenssoort.

Uit het bovenstaande kan men constateren, dat een voldoende functioneel verband gelegd kan worden tussen kapitaalcomponenten en vermogensbronnen, mits het eerdergenoemde patroon van $\frac{2}{6}$ eigen middelen, $\frac{1}{6}$ hypotheek en $\frac{3}{6}$ E.C.A.-crediet past bij de daadwerkelijke groepering der activa. Het is een gelukkige omstandigheid, dat gebleken is (overigens allerminst toevallig), dat een dergelijke aanpassing nagenoeg altijd te bereiken is. Werkelijke moeilijkheden doen zich pas voor, indien de inbreng aan eigen middelen beneden de gestelde norm blijft. Ook uit anderen hoofde zijn dergelijke plannen als financieel zwak te kenmerken.

Niet ontkend kan worden, dat de geconstrueerde financiële structuur enigszins star zou kunnen zijn. Niettemin is te verwachten, dat zonder omvangrijke veranderingen in het algemene prijsniveau, de liquiditeit gewaarborgd is, mede door de afrekening pas aan het einde van de driejaarlijkse periodes. De recente prijsstijgingen hebben veelal aanpassingsmaatregelen noodzakelijk gemaakt reeds vóór of tijdens de bouw der projecten.

Conclusie.

Als rode draad loopt door dit artikel de gedachte, dat de bedrijfseconomische theorie op nagenoeg alle vraagpunten, die de opbouw van deze exceptionele financieringsvorm naar voren heeft gebracht, een bevredigend en praktisch toepasbaar antwoord heeft gegeven en naar mijn mening ook zal geven voor alle problemen, die nog zullen rijzen. Dit is een verheugend verschijnsel, in de eerste plaats voor de 24 projecten, die volgens dit schabloon gefinancierd worden en voor alle instanties, die dit mogelijk gemaakt hebben, waaronder vooral uiteraard de Amerikaanse E.C.A.-autoriteiten.

Daarboven bieden de gevolgdere redenering en de reeds opgedane — tot nu toe zeer bevredigende — praktijkervaring aanknopingspunten voor de financiering van iedere zgn. onrendabele top, een economisch (?) begrip, dat in onze na-oorlogse economie steeds meer naar voren is gekomen.

De wereldhandel in katoenen stukgoederen sedert 1913

Inleiding.

Met behulp van enig eenvoudig statistisch materiaal is getracht een indruk te geven van de ontwikkeling van de wereldhandel in katoenen stukgoederen sedert 1913. Alhoewel — in het kader van het onderzoek — het accent is gelegd op het „hoe” van de ontwikkelingsgang, werd ook de nodige aandacht besteed aan het „waarom”, ten einde aldus de onderlinge samenhang duidelijker te maken.

Het onderzoek, dat zich beperkt tot de voornaamste exporteurs, omvat naar hoeveelheid 85 à 95 pCt van de internationale handel en strekt zich uit over een aantal jaren, welke verschillende stadia van de ontwikkelingsgang representeren, namelijk 1913, 1929, 1932, 1938 en 1948/50.

De gegevens over de export zijn ontleend aan de exportstatistieken der betrokken landen, waarbij de verschillende valutasoorten tegen lopende koers werden omgerekend in Nederlandse valuta.

De gegevens met betrekking tot de hoeveelheden werden — voor zover dit niet reeds het geval was — omgerekend in square yards.

Het aandeel van de voornaamste exporteurs in de wereldhandel.

TABEL A

(mln sq. yds.)

Landen	1913	1929	1932	1938	1948	1949	1950
Japan	195	1.791	2.034	2.181	449	746	1.103
India	62	149	64	231	307	466	1.129
Ver. Staten	446	543	368	293	915	844	547
Ver. Koninkrijk	7.089	3.772	2.198	1.386	762	904	822
Duitsland ¹⁾	552	285	111	244	181	170	123
Frankrijk	480	578	338	414	284	470	512
Italië	594	701	379	378	140	212	314
België	339	370	194	170	107	141	215
Nederland	452	365	135	215	107	130	135
Totaal	10.209	8.554	5.821	5.512	3.252	4.083	4.900

in pCt

Japan	1,9	20,9	34,9	39,6	13,8	18,3	22,5
India	0,6	1,7	1,1	4,2	9,4	11,4	23,0
Ver. Staten	4,4	6,3	6,3	5,3	28,2	20,6	11,2
Ver. Koninkrijk	69,5	44,1	37,9	25,1	23,4	22,1	16,8
Duitsland ¹⁾	5,4	3,3	1,9	4,4	5,6	4,2	2,5
Frankrijk	4,7	6,8	5,8	7,5	8,7	11,5	10,4
Italië	5,8	8,2	6,5	6,9	4,3	5,2	6,4
België	3,3	4,3	3,3	3,1	3,3	3,5	4,4
Nederland	4,4	4,4	2,3	3,9	3,3	3,2	2,8
Totaal	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ Sedert 1948: West-Duitsland.

Periode 1913-1938.

De meest spectaculaire ontwikkeling in deze periode hebben het Ver. Koninkrijk en Japan doorgemaakt. Als algemene tendenties, welke hiertoe aanleiding hebben gegeven, en als gevolg waarvan het Ver. Koninkrijk na 1913 met enorme afzetmoelijkheden te kampen kreeg, kunnen worden genoemd: de opkomst van beschermde katoenindustrieën in vrijwel alle landen der wereld, waardoor de internationale handel sterk inkromp en de snelle ontwikkeling van de moderne en uiterst efficiënte Japanse katoenindustrie tot de grootste concurrent van het Ver. Koninkrijk. De Ver. Staten hebben in deze periode een klein doch vrij constant aandeel gehandhaafd. Van belang was deze export echter niet voor de Amerikaanse katoenindustrie (in 1938 ca 4 pCt van de productie). Het procentuele aandeel van de Nederlandse export is van geringe betekenis.

Periode 1948-1950.

De tweede wereldoorlog heeft enige belangrijke verschuivingen in de internationale handel van katoenen stukgoederen teweeggebracht. Allereerst valt het sterk gestegen aandeel van de Ver. Staten op; naar hoeveelheid was dit land zelfs in 1948 de voornaamste exporteur. Dit

verschijnsel kan voornamelijk worden verklaard door het feit, dat de Ver. Staten het best in staat waren in de directe na-oorlogse behoeften te voorzien. Onder invloed van de snelle wederopleving van de Europese- en Aziatische katoenindustrieën, alsmede onder druk van het toenemende wereldtekort aan dollars is hieraan spoedig een einde gekomen.

India, dat na de splitsing van Brits-Indië in het bezit kwam van vrijwel het gehele productie-apparaat van de katoenindustrie, wist zijn positie op de wereldmarkt sterk uit te breiden. Vooral mede onder invloed van de afschaffing van heffingen en restricties op de export in de 2de helft van 1949, nam de export van Indiase katoenproducten een spectaculair karakter aan.

De Japanse katoenindustrie, die bijzonder zwaar door de oorlog was getroffen, heeft zich in de na-oorlogse jaren opmerkelijk snel hersteld. Met het oog op het belang van deze industrie voor de economie van het land heeft de bezetter niets nagelaten om een gunstige ontwikkeling te bevorderen. De productiecapaciteit kan bovendien snel worden opgevoerd, aangezien Japan over een goed geoutilleerde textielmachine-industrie beschikt.

Alhoewel het Ver. Koninkrijk sedert het einde van de tweede wereldoorlog naar efficiënte-opbouw van zijn katoenindustrie streeft, waarbij de nadruk wordt gelegd op een kleiner doch moderner geoutilleerd productie-apparaat, geeft de tabel nog steeds een voortdurende relatieve daling van de Britse exporten te zien.

Frankrijk heeft na de oorlog, zij het door middel van het reserveren van overzeese gebiedsdelen voor eigen industrie, kans gezien zijn export in 1949-1950 tot het peil van 1913-1929 op te voeren. Hierdoor is zijn aandeel in de sterk ingekrompen internationale handel aanzienlijk toegenomen.

In tegenstelling tot die van de Belgische partner vertoont de Nederlandse export een regelmatige relatieve teruggang.

Het bovenvermelde heeft betrekking op de ontwikkeling van het exportaandeel gemeten naar hoeveelheid. Gemeten naar waarde geeft deze ontwikkeling echter een ander beeld te zien (tabel B), welke voornamelijk kan worden verklaard door verschillen in de samenstelling van het exportpakket en de gevoerde prijspolitiek. Het duidelijkst treedt dit naar voren bij de export van Japan en het Ver. Koninkrijk. Gemeten naar waarde, is het Ver. Koninkrijk sedert 1913 onafgebroken de voornaamste exporteur van katoenen stukgoederen gebleven. Er is dus een duidelijk

TABEL B.

Het exportaandeel van de voornaamste exporteurs:

(mln gld.)

Landen	1913	1929	1932	1938	1948	1949	1950
Japan	28	499	149	209	243	462	784
India	11	48	13	43	268	328	773
Ver. Staten	76	177	66	48	790	642	556
Ver. Koninkrijk	1.186	1.201	356	284	919	1.131	1.068
Duitsland ¹⁾	111	90	29	55	169	189	140
Frankrijk	90	198	71	58	244	533	609
Italië	88	175	58	67	155	225	328
België	41	85	44	30	101	115	222
Nederland	77	99	24	37	123	150	159
Totaal	1.708	2.572	810	831	3.012	3.775	4.639

in pCt

Japan	1,6	19,4	18,4	25,2	8,1	12,1	16,9
India	0,6	1,9	1,6	5,2	8,9	8,7	16,7
Ver. Staten	4,5	6,9	8,0	5,8	26,3	17,0	12,0
Ver. Koninkrijk	69,5	46,7	44,0	34,2	30,5	30,0	23,0
Duitsland ¹⁾	6,5	3,5	3,6	6,5	5,6	5,0	3,0
Frankrijk	5,3	7,7	8,8	7,0	8,1	14,1	13,1
Italië	5,1	6,8	7,2	8,1	5,1	6,0	7,1
België	2,4	3,3	5,4	3,6	3,3	3,1	4,8
Nederland	4,5	3,8	3,0	4,4	4,1	4,0	3,4
Totaal	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ Sedert 1948: West-Duitsland.

verschil tussen kwantitatief en kwalitatief verloop van de export.

TABEL C.

Richting van de export (waarde).

Naar	(in pCt)						
	1913	1929	1932	1938	1948	1949	1950
Europa	14,0	14,1	13,9	14,2	11,2	13,6	19,1
Ver. Staten	2,1	1,9	2,6	1,2	1,0	0,8	1,2
Canada	1,9	1,7	1,5	1,7	4,5	3,5	3,5
Midden- en Zuid- Amerika	12,8	14,7	13,6	14,0	9,9	7,2	6,7
Oceanië	4,2	4,5	5,9	6,6	8,0	7,9	6,8
Afrika	12,1	16,0	21,3	22,5	29,8	30,8	24,6
Azië	52,9	47,1	41,2	39,8	35,6	36,2	38,1
waarvan naar Indo- nesië	(5,2)	(5,1)	(5,9)	(6,6)	(5,3)	(6,0)	(6,1)
Totaal	100	100	100	100	100	100	100

De handel in katoenen stukgoederen heeft zich aanvankelijk op Azië geconcentreerd. De snelle opkomst van een eigen katoenindustrie heeft de snelle afzet van dit werelddeel als afzetgebied sedert 1913 sterk doen dalen. Ook met betrekking tot de Midden- en Zuidamerikaanse markt kan als belangrijkste tendentie de opkomende en verdere industrialisatie van de textielindustrie worden aangewezen, waardoor bevrediging van de vraag naar katoenproducten ook hier in toenemende mate door eigen productie geschiedt. Daarentegen heeft de Afrikaanse markt een meer stabiel karakter behouden, waardoor de relatieve betekenis van dit afzetgebied aanmerkelijk is toegenomen.

Het aandeel van de exporteurs op de voornaamste markten (tabel D).

Oorspronkelijk was de export van katoenen stukgoederen vooral naar de koloniale gebieden, die grote gebiedsdelen voor de afzet van eigen productie hadden gereserveerd. De eerste moeilijkheden ontstonden in het voornaamste afzetgebied, nl. Azië, alwaar de snelle opkomst van katoenindustrieën in India en Japan vooral de positie van het Ver. Koninkrijk sterk heeft verzwakt. Deze ontwikkeling werd bovendien nog versneld door het optreden van Japan als één der belangrijkste exporteurs. Alhoewel ook Nederland uiteraard de concurrentie van Japan heeft ondervonden, bleef zijn aandeel in de export naar Azië vrij constant, aangezien er van vestiging van een katoenindustrie in het toenmalige Ned.-Indië nooit ernstig sprake is geweest en de Japanse afzet op deze markt hoofdzakelijk ten koste van het Ver. Koninkrijk plaatsvond.

Op andere markten, waar de economische en politieke banden hechter waren, is de daling van het Britse aandeel over het algemeen minder ernstig geweest en de economische penetratie van Japan minder zorgwekkend.

Na de tweede wereldoorlog hebben zich — onder invloed van hergroepering van gebieden en heroriëntering van de export — belangrijke verschuivingen in de wereldhandel van katoenen stukgoederen voorgedaan. Zo wordt de export naar het Westelijk halfrond thans hoofdzakelijk verzorgd door de Ver. Staten.

Japan, dat zich na 1913 tot de voornaamste leverancier van de Aziatische markt had ontwikkeld, ontmoet thans op deze markt een tegenstander, die in staat mag worden geacht het tegen zijn concurrentiekracht op te nemen. Ook op de Afrikaanse en Australische markt heeft deze tegenstander, namelijk India, na de tweede wereldoorlog zich ten koste van Japan een afzetgebied van betekenis verworven. Het lijkt geen twijfel dat er zich tussen deze twee Aziatische groot-exporteurs een felle strijd zal ontwikkelen, naarmate de Japanse katoenindustrie zich verder van de zware oorlogsschade zal weten te herstellen.

Het zwaartepunt van de Britse export is na de tweede wereldoorlog naar het Afrikaanse werelddeel verlegd.

Dit moge ook blijken uit het feit dat tussen 1913 en 1929 de export naar deze markt gemiddeld 12 pCt van de totale export van katoenen stukgoederen bedroeg (naar Azië 53 pCt), terwijl deze export in de periode van 1948/50 reeds tot 38 pCt van de overigen is toe een fractie van de oorspronkelijke omvang ingekrompen tot een fractie van de gestegen (de export naar Azië bedroeg toen nog slechts 24 pCt).

Het aandeel van de Nederlandse katoenindustrie op de Indonesische markt is na het beëindigen van de tweede wereldoorlog sterk ingekrompen. In de eerste plaats vloeide dit voort uit het feit dat ruwe katoen aanvankelijk een voor Nederland schaarse grondstof was, terwijl met betrekking tot het eindproduct veel aandacht werd besteed aan de voorziening van de Nederlandse markt. Daarentegen werd de Japanse katoenindustrie, zoals eerder vermeld, krachtig door de Amerikanen ondersteund, waarbij het accent op de export werd gelegd. Bovendien zijn de banden tussen Nederland en Indonesië dermate verzwakt dat het de vraag is, of het dieptepunt van de Nederlandse afzet op deze markt reeds bereikt is. Anderzijds moet in aanmerking worden genomen dat de Amerikaanse exporten naar dit gebied waarschijnlijk slechts van tijdelijke aard zijn; Indonesië heeft vooral in 1950 grote hoeveelheden grondstoffen naar de Ver. Staten geëxporteerd en zich hierdoor verzekerd van een goed gevulde dollarpot. Aan deze situatie schijnt thans een einde te zijn gekomen, zodat het nu de vraag is, wie de Amerikaanse katoentjes zal mogen en kunnen vervangen: Japan of Nederland.

TABEL D.

Aandeel van de bij het onderzoek betrokken landen in de export (waarde) naar de verschillende delen der wereld.

Export naar	(in pCt)						
	1913	1929	1932	1938	1948	1949	1950
Azië, door:							
Japan	3,0	36,0	35,7	42,0	15,6	23,0	28,9
India	1,0	3,1	3,0	10,5	20,2	14,8	32,3
Ver. Staten	2,4	2,9	6,7	6,1	26,7	20,5	9,3
Ver. Koninkrijk	81,0	45,0	39,0	21,3	22,9	21,1	13,2
Duitsland ¹⁾	1,1	0,6	0,6	4,6	2,7	2,5	1,6
Frankrijk	2,2	2,4	4,5	3,4	2,6	7,8	8,5
Italië	3,8	3,6	4,5	3,0	4,6	4,4	1,8
België	0,9	0,7	1,2	0,3	—	0,2	0,2
Nederland	4,6	5,7	4,8	8,8	4,7	5,7	3,7
Indonesië, door:							
Japan	0,3	32,6	50,6	36,2	66,7	46,6	47,0
India	—	—	—	—	—	—	—
Ver. Staten	—	2,6	0,6	0,2	9,4	12,7	23,6
Ver. Koninkrijk	55,5	27,0	16,8	10,8	1,9	5,3	1,8
Duitsland ¹⁾	1,1	0,6	0,4	0,2	0,6	6,1	0,9
Frankrijk	—	—	—	—	—	—	—
Italië	3,2	3,1	2,1	2,0	—	—	1,1
België	0,2	0,1	—	—	—	0,3	0,5
Nederland	39,7	34,0	29,5	50,6	21,4	29,0	20,1
Afrika, door:							
Japan	—	10,7	14,6	18,2	2,7	4,0	8,9
India	1,0	2,4	1,7	3,7	4,1	7,8	9,5
Ver. Staten	1,5	2,2	1,2	0,2	18,1	6,4	2,6
Ver. Koninkrijk	59,3	42,4	41,0	29,6	39,9	37,8	34,3
Duitsland ¹⁾	5,8	1,9	0,6	2,7	4,9	4,8	1,9
Frankrijk	18,4	24,0	24,0	24,7	20,7	31,4	35,3
Italië	8,2	9,3	9,3	17,2	4,4	3,8	3,5
België	2,4	3,9	5,2	2,1	1,7	1,3	0,6
Nederland	3,4	3,2	2,4	1,6	3,5	2,7	3,4
Midden- en Zuid- Amerika, door:							
Japan	—	2,1	1,8	15,5	0,1	3,7	6,1
India	—	—	—	0,3	—	—	—
Ver. Staten	12,0	26,1	32,0	19,9	72,7	60,7	74,6
Ver. Koninkrijk	59,2	47,0	45,7	41,5	13,9	20,0	12,9
Duitsland ¹⁾	9,2	2,4	0,9	7,8	0,1	0,1	0,6
Frankrijk	4,1	3,5	1,8	—	0,2	0,3	1,6
Italië	12,0	14,4	13,7	12,2	12,2	13,6	2,6
België	3,2	3,7	3,7	3,4	0,1	1,5	0,6
Nederland	0,3	0,8	0,4	0,4	0,7	0,1	1,0
Verenigde Staten, door:							
Japan	0,8	0,2	0,5	9,7	16,0	30,4	24,6
India	—	—	—	2,9	—	—	—
Ver. Koninkrijk	52,8	56,0	19,4	38,8	57,4	43,9	43,3
Duitsland ¹⁾	16,6	16,5	4,9	3,9	12,8	3,4	1,9
Frankrijk	13,9	12,4	29,1	1,9	1,3	3,4	3,8
Italië	1,4	4,1	4,9	9,7	9,5	3,4	11,3
België	13,9	10,4	38,8	29,2	1,0	13,5	13,2
Nederland	0,6	0,4	2,4	3,0	1,9	2,0	1,9

	1913	1929	1932	1938	1948	1949	1950
Canada, door:							
Japan	—	0,2	—	0,6	—	—	8,0
India	—	—	—	—	—	—	—
Ver. Staten	18,9	51,1	42,7	25,9	68,4	72,1	69,1
Ver. Koninkrijk	78,9	41,8	51,4	64,6	30,8	24,0	17,3
Duitsland ¹⁾	—	2,3	0,9	0,6	—	0,7	0,6
Frankrijk	2,2	2,3	—	—	0,3	0,3	0,1
Italië	—	1,6	2,5	1,2	0,3	0,7	—
België	—	—	2,5	6,5	0,1	1,5	4,3
Nederland	—	0,7	—	0,6	0,1	0,7	0,6
Oceanië, door:							
Japan	1,0	3,5	6,4	18,1	1,2	2,0	2,9
India	—	0,1	—	0,2	7,5	11,2	14,3
Ver. Staten	23,8	5,2	2,1	0,5	4,6	0,7	0,1
Ver. Koninkrijk	73,0	89,4	91,3	76,2	72,2	78,1	74,6
Duitsland ¹⁾	1,4	0,3	0,2	0,7	0,8	1,0	0,3
Frankrijk	—	0,9	—	—	1,7	1,3	0,9
Italië	0,1	0,1	—	0,2	1,2	3,0	6,0
België	0,4	0,3	—	3,6	7,1	1,0	—
Nederland	0,3	0,2	—	0,5	3,7	1,7	0,9
Europa, door:							
Japan	0,1	—	0,6	6,8	13,5	15,1	13,6
India	—	—	—	0,2	0,3	0,8	5,8
Ver. Staten	0,8	1,9	0,5	0,3	9,0	5,5	1,3
Ver. Koninkrijk	44,5	44,1	45,8	46,8	13,5	14,7	13,6
Duitsland ¹⁾	25,9	15,5	21,5	21,2	27,1	18,4	9,8
Frankrijk	7,1	13,8	6,3	0,8	8,1	11,6	5,4
Italië	4,2	10,0	10,0	9,4	7,5	13,7	24,0
België	6,2	11,4	13,5	11,1	12,0	13,7	21,1
Nederland	11,2	3,3	1,8	3,4	9,0	6,5	5,4

¹⁾ Sedert 1948: West-Duitsland.

België en Italië hebben zich in 1950 tot de voornaamste Europese leveranciers ontwikkeld. In dat jaar werd namelijk een begin gemaakt met het gedeeltelijke liberaliseren van de inter-Europese handel, waardoor Nederland op de Belgische, Frankrijk en Engeland op de Italiaanse textielproducten een grote zuigkracht uitoefenden.

De ontwikkeling van de wereldhandel in katoenen stukgoederen sedert 1913 (tabel A en E).

TABEL E.

Export van katoenen stukgoederen.

Door	1913	1929	1932	1938	1948	1949	1950
Japan	100	918	1.043	1.118	230	383	566
India	100	240	103	373	495	752	1.821
Ver. Staten	100	122	83	65	205	189	123
Ver. Koninkrijk	100	53	31	20	11	13	12
Duitsland ¹⁾	100	52	20	44	33	31	22
Frankrijk	100	120	70	86	59	98	107
Italië	100	118	64	64	24	36	53
België	100	109	57	50	32	42	63
Nederland	100	81	30	48	24	29	30
Totaal	100	84	57	54	32	40	48

¹⁾ Sedert 1948: West-Duitsland.

Gedurende de laatste veertig jaar heeft de internationale handel in katoenen stukgoederen zich voortdurend in dalende lijn ontwikkeld. Deze ontwikkeling, welke in grote trekken parallel loopt met die van de wereldhandel in wollen manufacturen ¹⁾, is voornamelijk toe te schrijven aan een spreiding van de textielindustrie speciaal in Azië en Zuid-Amerika. Het tempo, waarmee de omvang van de internationale handel in katoenen stukgoederen is gedaald, werd na de conjunctuuromslag in de jaren dertig nog versneld door een steeds verder doorgevoerd protectionisme, welke decentralisatie van het productie-apparaat bespoedigde. Na de tweede wereldoorlog blijkt wel dat het eenmaal in 1913 aangevangen proces van contractie zich regelmatig verder heeft voortgezet; ondanks de liberalisatie in 1950 bereikte de internationale handel niet het niveau van de jaren dertig, welk laatste nog bovendien door factoren van conjuncturele aard ongunstig was beïnvloed. De inkrimpende markt voor katoenen stukgoederen mag dan ook als een blijvend verschijnsel worden gezien. Relatief is de contractie van de wereldmarkt van katoenproducten nog scherper indien men de stijging van de wereldbevolking sedert 1913 (ca 35 pCt) in aanmerking neemt.

¹⁾ Zie: „De wereldhandel in wollen manufacturen sedert 1913” (tabel V 3, blz. 394) in „E.-S.B.” van 21 Mei 1952, No 1826.

Toekomstige exportmogelijkheden van de Nederlandse katoenindustrie.

Op grond van bovenstaand onderzoek mag worden aangenomen dat de hoogte van de Nederlandse export van katoenen stukgoederen, evenals trouwens die van de overige exporteurs, in de komende jaren mede zal worden beïnvloed door het verschijnsel van de inkrimpende markt.

Verhoging van de koopkracht in die gebieden, welke hun textielbehoefte niet of niet geheel uit eigen productie kunnen dekken, zou vergroting van de wereldvraag kunnen betekenen, tenzij de lokale katoenindustrieën in die gebieden zich sneller gaan uitbreiden. Gezien de ontwikkeling in de afgelopen decennia lijkt dit laatste het meest waarschijnlijk.

I.v.m. de te verwachten daling van de Amerikaanse afzet op de Indonesische markt lijkt een geringe opleving van de Nederlandse handel naar dit land niet uitgesloten. Japan zal hier wel het meest van deze ontwikkeling profiteren. Een uiteindelijke handhaving van de Nederlandse export op het huidige peil mag worden betwijfeld.

Overschakeling van de Nederlandse export van katoentjes naar de Afrikaanse markt is in volle gang. De bestendigheid van deze afzet zal intussen nog moeten blijken; één en ander zal mede afhangen van de verdere bereidheid van Frankrijk en het Ver. Koninkrijk om ook in de toekomst de vrije invoer van katoenen stukgoederen in hun koloniën te handhaven.

Blijkt uit dit onderzoek reeds dat de toekomstige exportmogelijkheden van Nederlandse katoentjes buiten Europa niet te hoog mogen worden aangeslagen, ook t.a.v. gunstige afzetmogelijkheden op de Europese markt kan twijfel bestaan. Het aandeel van de Nederlandse katoenindustrie op deze markt vertoont reeds in 1949 — na een aanvankelijk gunstige na-oorlogse start — een sterke inzinking, zulks ondanks de hier te lande gevoerde politiek van „lage lonen - lage prijzen”, welke uiteraard mede een toeneming van de Nederlandse concurrentiekracht beoogde.

Samenvatting.

a. Als één der belangrijkste aspecten van de wereldhandel in katoenen stukgoederen kan worden genoemd het verschijnsel van de inkrimpende wereldmarkt, dat zijn oorsprong vindt in de opkomst van katoenindustrieën voornamelijk in Azië en Zuid-Amerika. Voor de koloniale mogendheden zoals het Ver. Koninkrijk en Nederland, wier belangrijkste afzetgebied in Azië lag, was de inkrimping van de wereldmarkt veel ernstiger dan voor de overige exporteurs, aangezien eerst Japan en later ook India grote delen van de Aziatische markt van katoentjes gingen voorzien, hiertoe in staat gesteld door goedkope arbeidskrachten en een modern geoutilleerd productie-apparaat; dit laatste vooral met betrekking tot Japan. Eén en ander moge blijken uit tabel E: de procentuele daling van de Engelse en Nederlandse exporten is sterker geweest dan die van de totale wereldhandel. Een andere koloniale mogendheid, namelijk Frankrijk, wiens export zich steeds op de Afrikaanse markt heeft geconcentreerd, ondervond relatief weinig hinder van de Japanse en Indiase opkomst. De koloniale banden met de Afrikaanse gebiedsdelen hebben zich ook na de tweede wereldoorlog gehandhaafd.

De Britse banden met bepaalde gebiedsdelen in Afrika hebben heroriëntering van de Britse export op dit werelddeel zonder veel bezwaren mogelijk gemaakt.

b. Eén der aspecten van de wereldhandel is het verschil in verloop tussen de kwantitatieve en kwalitatieve exporten: kwantitatief werd de Britse export in de jaren dertig overvleugeld door die van Japan, en naderhand, in 1948 en 1950, ook nog door Amerikaanse en Indiase exporten. Mede door het zich toeleggen op een kwalitatief beter verzorgd exportpakket heeft het Ver. Koninkrijk zich echter steeds als voornaamste exporteur (gerekend naar de waar-

de) gehandhaafd. Een gelijke tendentie, zij het in veel minder sterke mate, is ook bij de overige Europese exporteurs waar te nemen.

c. De export van katoenen stukgoederen naar Zuid-Amerika en Canada wordt in steeds grotere mate door de Ver. Staten verzorgd; deze gebieden liggen in de economische invloedssfeer van de Ver. Staten.

d. In Europa hebben België en Italië zich — dank zij de gedeeltelijke liberalisatie in 1950 — tot de voornaamste Europese leveranciers ontwikkeld. Deze toestand is waarschijnlijk niet van lange duur, aangezien de grote afnemers, namelijk Nederland, Engeland en Frankrijk, spoedig verzadigd zullen zijn.

e. De na-oorlogse situatie wordt verder gekenmerkt door de schaarste aan dollars, waardoor de aankoopmogelijkheden van ruwe Amerikaanse katoen beperkt zijn. Tot op heden is deze beperking geneutraliseerd door middel van het Plan-Marshall. Landen als India en Egypte, wier productie van ruwe katoen aanzienlijk is, hebben een voorsprong op hen die de grondstoffen moeten importeren. Mede door het feit dat dollarprobleem en grondstoffenvoorziening nauw met elkaar in verband staan, zal Japan niet licht zijn vroegere positie op de wereldmarkt kunnen heroveren.

f. Ten slotte zij nog opgemerkt, dat de „kleine aandelen” in de wereldhandel zich relatief goed hebben weten te handhaven.

Scheveningen.

M. FRAENKEL.

De Britse voedselsubsidies

Bij het indienen van de begroting voor 1952/53 in Maart jf. voor het Lagerhuis maakte de Britse Regering bekend, dat het haar plan was de totale subsidiepost op het levensmiddelenpakket de komende jaren terug te brengen tot het bedrag van £250 miljoen. Deze aankondiging was een krachtige bevestiging van de wens der Britse Regering om het hoge peil, dat deze post enkele jaren geleden had bereikt, tot een meer beperkte omvang terug te brengen ¹⁾.

Naar aanleiding hiervan verscheen in het Juni-nummer van de „N.F.U.-Information Service”, een maandschrift van de „National Farmers' Union”, een artikel getiteld „Agriculture and the Food Subsidies”. De strekking van dit artikel was de lezer er van te overtuigen, dat de Britse voedselsubsidies in hoofdzaak consumentensubsidies zijn. In dit artikel zal een overzicht worden gegeven van de desbetreffende subsidies. Vervolgens zullen wij onze mening geven ten aanzien van de vraag, of deze subsidies consumenten- dan wel producentensubsidies zijn.

Gedurende de laatste oorlog is het voortdurend de politiek van de Britse Regering geweest om de kosten van het voedselpakket op het vooroorlogse peil te stabiliseren. Aanvankelijk slaagde men hierin niet ten volle, zodat het prijsniveau der voedselproducten op 7 April 1941 25 à 30 pCt boven dat van 1939 lag. Sinds genoemde datum heeft het „Ministry of Food” de prijsstabilisatie evenwel krachtig doorgevoerd en bleven de prijzen der belangrijkste producten permanent op hetzelfde peil. Na de oorlog zette de Britse Regering deze politiek als onderdeel van haar loon- en prijsbeleid onverminderd voort. Gedurende en na de oorlog zijn de producentenprijzen der binnenlandse- en de invoerprijzen der geïmporteerde landbouwproducten echter sterk gestegen. Hierdoor werd de Regering gedwongen tot een kostbare subsidiepolitiek. De nadelige prijsverschillen hiervan werden steeds ten laste gebracht van de „Trading Account” van het „Ministry of Food”. Onderstaand staatje geeft duidelijk aan, hoezeer de kosten der subsidiëring in de loop der jaren zijn opgelopen:

Begrotingsjaar (1 April t/m 31 Maart)	Subsidiebedrag (× miljoen £)
1939/40	13,2
1940/41	63,1
1941/42	95,7
1942/43	142,6
1943/44	182,5
1944/45	195,7
1945/46	265,5
1946/47	325,0
1947/48	391,0
1948/49	484,4
1949/50	424,8
1950/51	400,3
1951/52 (schatting)	383,8

¹⁾ Inmiddels heeft de Regering de feitelijke grootte van het totale subsidiebedrag voor 1952/53 nader begroot op £ 308,8 miljoen. Dit bedrag omvat de algemene voedselsubsidies, de „welfare subsidies” en de zgn. agrarische subsidies (zie hiervoor de tekst).

De volgende staat geeft weer, hoe hoog in 1951/52 de subsidies per eenheid product waren en welk deel van het subsidiebedrag ten laste van het binnenlandse product en welk deel ten laste van de importproducten kwam.

Product	Subsidie per eenheid product (ongeveer)	Totaal subsidiebedrag (× mill. £)	Ten laste van h. binnenl. prod. (× mill. £)	Ten laste v. h. importproduct (× mill. £)
Bacon	1 s. $\frac{1}{4}$ d. per lb (= f 1,22 p. kg)	42,5	29,6	12,9
Brood	6 d. per 3 $\frac{1}{2}$ lb (= „ 0,17 p. kg)	86,6	21,2	65,4
Bloem	1 s. 1 $\frac{3}{4}$ d. per 7 lbs (= „ 0,19 p. kg)			
Eieren	1 s. 1 $\frac{3}{4}$ d. per dozijn (= „ 0,61 per doz.)	31,9	30,3	1,6
Vlees	2 d. per lb (= „ 0,20 p. kg)	33,8	22,8	11,0
Consumptiemelk	2 $\frac{3}{4}$ d. per quart (= „ 0,11 p. ltr)	73,2	73,2	—
Boter	1 s. per lb (= „ 1,17 p. kg)	43,5	1,4	42,1
Kaas	7 $\frac{1}{2}$ d. per lb (= „ 0,76 p. kg)	16,3	4,0	12,3
Margarine	3 $\frac{3}{4}$ d. per lb (= „ 0,37 p. kg)	11,2	—	11,2
Spijsvetten en oliën	3 d. per lb (= „ 0,29 p. kg)	5,0	—	5,0
Aardappelen	2 d. per 7 lbs (= „ 0,03 p. kg)	12,6	12,6	—
Suiker	1 d. per lb (= „ 0,10 p. kg)	7,9	3,7	4,2
Thee	9 $\frac{3}{4}$ d. per lb (= „ 0,95 p. kg)	16,4	—	16,4
Diversen		2,9	2,5	0,4
Totaal		383,8	201,3	182,5

Bron: „Agriculture Abroad”, April 1952. (Publicatie van het Ministerie van Landbouw in Canada). De cijfers moeten als voorlopig worden beschouwd.

Uit het bovenstaande blijkt, dat het totale bedrag der voedselsubsidies sinds het einde van de oorlog nog tot meer dan het dubbele is gestegen. Enkele jaren geleden baarde dit de Britse Schatkist evenwel ernstige zorgen en men heeft toen de politiek van de absolute prijsstabilisatie — zij het node — weer vaarwel gezegd. Dit komt o.a. tot uiting in de stijging van de kleinhandelsprijzen der belangrijkste levensmiddelen (zie de tabel op blz. 815).

In tegenstelling tot de voorgaande jaren van prijsstabilisatie is de Regering sedert enige tijd omgezwaaid naar een politiek, waarbij het maximum-bedrag, dat zij voor de voedselsubsidies beschikbaar wil stellen, aan het begin van het begrotingsjaar wordt gefixeerd. Bovendien wordt dit bedrag geleidelijk tot geringere proporties teruggebracht. De verlaging voor dit jaar is zeer drastisch; in 1951/52 werd een bedrag uitgetrokken van £ 410 miljoen, dit jaar — zoals vermeld — £ 308,8 miljoen; zie noot ¹⁾.

De subsidieverlaging, samengaande met een aanhoudende prijsstijging op de wereldmarkt en de binnenlandse markt,

	Prijsindex Jan. 1952 ¹⁾ (basis Jan. 1946 = 100)		Prijsindex Jan 1952 ¹⁾ (basis Jan. 1946 = 100)
Vlees	154	Eieren	225
Bacon	171	Brood	152
Boter	150	Bloem	132
Margarine	156	Kabeljauw	156
Spijsoliën en -vetten	167	Haring	170
Kaas	185 ²⁾	Kool	115
Thee	122	Wortelen	147
Suiker	150	Sinaasappelen	132
Consumptiemelk	133	Aardappelen	171

Bron: Ministry of Food Bulletin, 29 Maart 1952.

¹⁾ In Juli jl. lag het deeltijfer voor „Food” van de indexcijfers der kleinhandels-prijzen al weer 8,5pCt hoger dan in Januari van dit jaar.

²⁾ Deze prijsstijging betreft de kaas, welke gerantsoeneerd is. De prijzen van enkele luxe kaassoorten zijn vrijgegeven.

sleepte noodzakelijkerwijs een stijging van de consumenten-prijzen achter zich aan. Herhaaldelijk moest de Britse Overheid de laatste jaren bekend maken, dat de maximum-kleinhandelsprijzen van bepaalde levensmiddelen werden verhoogd. Het einde hiervan is nog niet in zicht.

De lasten van de subsidiëring van het voedselpakket voor de Britse Schatkist zijn ook de voornaamste reden, dat de rantsoenering van de belangrijkste levensmiddelen (vlees, bacon, boter, kaas, margarine, spijsvetten, eieren, suiker) tot op heden gehandhaafd bleef. Deze „austerity policy” is typerend voor het Verenigd Koninkrijk, daar de genoemde producten reeds geruime tijd niet meer schaars zijn op de wereldmarkt. Men kan zich afvragen, in hoeverre de jongste subsidieverlaging een aanloop vormt voor een geleidelijke opheffing van de rantsoenering.

De Britse voedselsubsidies vallen in twee, zo men wil in drie, soorten uiteen:

- de algemene voedselsubsidies, welke de Regering in het kader van haar loon- en prijspolitiek heeft ingesteld ten einde de prijzen der levensmiddelen niet te zeer te doen oplopen;
- de zgn. „welfare subsidies”, welke dienen als tegemoetkoming voor bepaalde groepen der bevolking;
- de typisch agrarische subsidies. Dit zijn financiële maatregelen van verschillende aard voor de landbouw. Tot op zekere hoogte hebben zij hetzelfde effect als de onder a. en b. genoemde subsidies, zij dragen echter een geheel ander karakter. Zij komen ook niet ten laste van het „Ministry of Food”.

Zoals bekend verondersteld mag worden, heeft de Britse Regering, d.w.z. het „Ministry of Food”, de invoer van vrijwel alle landbouwproducten (excl. de tuinbouwproducten) zelf in handen en bovendien wordt zij eigenares van een belangrijk deel van de binnenlandse landbouwproductie (speciaal van de producten uit de veehouderijsector). De methode van subsidiëring, welke de Regering toepast, wordt hierdoor aanzienlijk vergemakkelijkt. Het „Ministry of Food” koopt nl. in tegen de geldende prijs en verkoopt tegen een prijs, welke is afgestemd op de uiteindelijke consumentenprijs, welke de Regering wenst te effectueren. Het verlies, dat zij daarbij lijdt en dat, zoals vermeld, ten laste wordt gebracht van de „Trading Account” van het „Ministry of Food”, vormt de subsidie. Deze methode van subsidiëring wordt speciaal toegepast ten aanzien van de subsidies onder a. en b. genoemd ³⁾.

De „welfare subsidies” vormen een aanvulling op de algemene voedselsubsidies. Zij betreffen de verstrekking van melk, sinaasappelsap, levertraan en vitaminetabletten A. en D: aan aanstaande moeders en kinderen tot de leeftijd van 5 jaar. Deze verstrekking geschiedt gratis of tegen

³⁾ De binnenlandse producten uit de akkerbouwsector (granen, aardappelen, suikerbieten) worden geen eigendom van het Ministry of Food. Om die reden ontvangen de meelfabrieken, de bakkers, de landkooplieden (bij aardappelen) en de British Sugar Corporation rechtstreeks subsidies.

gereduceerde prijs. Naast deze sociale voorziening, welke onder een afzonderlijke dienst van het „Ministry of Food” (de „Welfare Foods Service”) ressorteert, bestaat er in Groot-Brittannië een schoolmelkregeling, welke evenals een gedeelte van de „welfare subsidies” reeds uit de jaren vóór de oorlog dateert. Krachtens deze regeling ontvangen alle schoolgaande kinderen tot en met de leeftijd van 18 jaar dagelijks $\frac{2}{3}$ pint melk (= 0,379 liter) gratis ³⁾. Aanvullend op de methode van subsidiëring, in de voorgaande alinea genoemd, ontvangen de leveranciers van de producten, welke door de „Welfare Foods Service” en krachtens de schoolmelkregeling worden verstrekt, een directe vergoeding van het „Ministry of Food”.

De derde soort subsidies in het bovenstaande genoemd omvat een reeks van financiële maatregelen direct op de landbouw gericht. De kosten van deze maatregelen beliepen in 1938/39 £ 6,8 miljoen, de laatste jaren lagen zij in de orde van grootte van £ 25 miljoen.

Met uitzondering van de kunstmestsubsidie, welke onder de „Board of Trade” ressorteert, komen genoemde kosten ten laste van de begroting van het Ministerie van Landbouw. De belangrijkste toepassingen van de agrarische subsidies betroffen de laatste jaren:

- financiële bijdragen voor het uitvoeren van drainagewerken en watervoorzieningswerken door semi-publieke organen en op particuliere bedrijven;
- een kalksubsidie ter vermindering van de kosten van de aangewende kalk;
- een kalversubsidie, welke een premie inhield voor de kalveren, welke ten minste 12 maanden zouden worden opgefokt;
- subsidies voor veeverbetering (fokpremies, tuberculosebestrijding, productiecontrole, kunstmatige inseminatie en pluimveeverbetering);
- financiële bijstand aan de schapenhouderij en de rundveehouderij in de bergweiden;
- een kunstmestsubsidie, welke momenteel alleen nog geldt voor fosfaatmeststoffen.

Bij de jongste prijsvaststelling der landbouwproducten, welke op 24 April jl. werd bekend gemaakt, schonk men bijzondere aandacht aan de agrarische subsidies. Zo werd er opnieuw een scheurpremie ingesteld; de kalversubsidie, welke sinds 1 October 1950 alleen nog maar gold voor de stierkalveren, werd ook weer ingesteld voor de vaarskalveren en de subsidie op de fosfaatmeststoffen werd gecontinueerd en uitgebreid. Voorts beloofde de Regering er zorg voor te zullen dragen, dat de veevoederprijzen gedurende het lopende jaar niet worden verhoogd.

Reeds jarenlang bestaat er tussen de verschillende groepen van belanghebbenden verschil van mening over de vraag, of de in het voorgaande behandelde subsidies in feite consumentensubsidies dan wel producentensubsidies zijn. Bij de huidige stand van zaken is dit vraagstuk niet op te lossen. Indien de Britse Regering al haar bemoeienissen met betrekking tot de prijsregeling en de binnenlandse markt der agrarische producten (de subsidiëring inbegrepen) zou staken, zou het oordeel gemakkelijker te geven zijn. In dat geval zou de prijsstijging der levensmiddelen, welke het gevolg zou zijn van het ophouden van het regeringsingrijpen, een beeld geven van de mate der consumentensubsidiëring in het verleden ⁴⁾. Wanneer

³⁾ Kinderen tussen 5 en 16 jaar, die niet naar school kunnen wegens lichamelijke of geestelijke afwijkingen, ontvangen ook een toewijzing melk onder de Welfare Foods Service.

⁴⁾ Door het vervaande ingrijpen van de Britse Regering in de prijsvorming van de voedingsmiddelen, worden vraag en aanbod thans in zeer kunstmatige banen gedrongen. Bij een algehele opheffing van de overheidsbemoeienissen—hetgeen wij theoretisch veronderstelden— zou de markt- en prijsstructuur zich aanzienlijk wijzigen. Om dan dus een oordeel te kunnen geven over de mate van producenten- en consumentensubsidiëring in het afgesloten tijdvak, zou het nodig zijn om een momentopname te maken van de prijzen op het ogenblik, waarop de Regering de vrije markt herstelde, m.a.w. vóórdat de markt- en prijsstructuur zich zou gaan hervormen op grond van de „bevrijde” krachten van vraag en aanbod.

de georganiseerde landbouw dan evenwel nog een beroep op de Overheid zou doen om financiële steun voor de boeren en tuinders en de Regering zou hierop ingaan, dan zou men duidelijk te maken krijgen met een producentensubsidie. Daar deze situatie zich thans evenwel niet voordoet, moet worden volstaan met enkele op zich zelf staande opmerkingen.

Het eenvoudigste criterium, waarover wij beschikken om te beoordelen in hoeverre de Britse voedselsubsidies het karakter van producenten- of consumentensubsidies dragen, bestaat uit een vergelijking tussen de importprijzen en de binnenlandse prijzen der gesubsidieerde producten. Dit criterium hanterend moet in de eerste plaats worden opgemerkt, dat er enkele voedselproducten zijn, die of alleen in het eigen land worden geproduceerd, of alleen van buitenlandse herkomst zijn.

Consumptiemelk bijv., een belangrijk product uit het voedselpakket, dat het afgelopen jaar bijna $\frac{1}{8}$ van het totaal der voedselsubsidies opslorpt, wordt niet ingevoerd. Moeten wij daaruit zonder meer concluderen, dat de melksubsidie een consumentensubsidie is? Onzes inziens neen. Melk wordt nl. ook tot producten verwerkt, welke wel in het Verenigd Koninkrijk worden geïmporteerd. Indien de Britse melk- en zuivelmarkt weer geheel aan het vrije spel der krachten van vraag en aanbod zou worden overgelaten, zouden de prijzen der melk- en zuivelproducten zich richten naar het prijsniveau op de wereldmarkt, hetwelk lager is dan de huidige prijzen in het Verenigd Koninkrijk, indien deze niet gesubsidieerd zouden worden. De prijs, welke de melk opbrengt bij bestemming tot consumptiemelk, zou in dat geval dus tenderen naar de realisatiewaarde van de melk bij verwerking tot melk- en zuivelproducten. Het verschil tussen de tegenwoordige melkprijs af-boerderij en genoemde realisatiewaarde zou dan de mate van de producentensubsidiëring in de (afgelopen) tijd der subsidiëring aangeven ⁵⁾.

Het totale subsidiebedrag van de consumptiemelk valt, zoals wij in het bovenstaande zagen, in twee gedeelten uiteen: a. een deel bedoeld als algemene voedselsubsidie; b. eerb deel bedoeld als extra-tegemoetkoming voor bepaalde categorieën verbruikers („welfare subsidy”). Uit de voorgaande alinea mogen wij de conclusie trekken, dat deel a. een gemengd karakter draagt, deel b. is, evenals de „welfare subsidies” op de overige producten, een zuivere consumentensubsidie.

Margarine, spijsvetten en spijsoliën zijn producten, welke alleen worden ingevoerd of uitsluitend uit ingevoerde grondstoffen worden geproduceerd. Hier is dus zonder meer sprake van een consumentensubsidie. De broodsubsidie is eveneens een consumentensubsidie, aangezien de productiekosten van de binnenlandse tarwe lager zijn dan de prijs van de importtarwe.

De subsidies op vlees, bacon, boter, kaas, eieren en suiker dragen een gemengd karakter. Gerekend per eenheid product bedraagt de subsidiëring van deze producten, indien zij in het Verenigd Koninkrijk worden voortgebracht, echter aanzienlijk meer dan wanneer zij worden ingevoerd. Het aangehaalde artikel uit de „N.F.U.-Information Service” beroept zich hier wel op de evenwichtige opbouw, de intensieve productie en de relatief hoge post betaalde lonen van de Britse landbouw, doch dit zijn argumenten, welke minder ter zake doen. Een belangrijke fractie van de subsidiëring van deze producten geschiedt ten behoeve van de Britse producent en niet ten behoeve van de Britse consument. Ter illustratie geven wij

hier nog een staatje, waaruit voor vlees en eieren blijkt, hoe hoog in 1951 de prijzen van het binnenlandse en van het ingevoerde product waren. De cijfers spreken een voldoende duidelijke taal ter staving van ons betoog!

Door het „Ministry of Food” gemiddeld betaalde prijzen voor vlees en eieren gedurende 1951 (schatting ¹⁾)

Product	Binnenlandse productie	Impoort
Rundvlees	£ 161 p. ton af-abattoir	Bevroren voor- en achterdelen £ 116 p. ton c.i.f. Vlees met en zonder been £ 113 p. ton c.i.f.
Schapenvlees	£ 199 p. ton af-abattoir	£ 75 p. ton c.i.f.
Lamsvlees	£ 254 p. ton af-abattoir	£ 138.50 p. ton c.i.f.
Varkensvlees	£ 234 p. ton af-abattoir	£ 187.50 p. ton c.i.f.
Eieren	£ 6.16.6 per kist van 360 stuks af-verpakkingsbedrijf	£ 4.6.0 p. kist van 360 stuks c.i.f.

¹⁾ Bron: Ministry of Food Bulletin, 15 December 1951.

De „welfare subsidies” vormen — zoals reeds in het voorgaande vermeld — zuivere consumentensubsidies. Anders staat het echter met de agrarische subsidies. Enkele hiervan, bijv. de kalk- en de kunstmestsubsidie, hebben hetzelfde effect als de algemene voedselsubsidies, zij resulteren in een lagere prijs van het eindproduct. Per product zouden zij feitelijk bij de algemene voedselsubsidie moeten worden opgeteld; het resulterende totale subsidiebedrag draagt — zoals in het voorgaande bleek — in het algemeen een gemengd karakter. Andere van de agrarische subsidies daarentegen, bijv. de subsidies op het uitvoeren van drainerings- en watervoorzieningswerken en die aan de schapenhouderij en de rundveehouderij in de bergweiden, kan het karakter van een producentensubsidie niet worden ontzegd. Met deze conclusie willen wij de betekenis van deze subsidies voor de Britse landbouw uiteraard niet ontkennen.

⁵⁾s-Gravenhage.

G. GREIDANUS.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De ruimte op de geldmarkt bleef gedurende de verslagweek gehandhaafd. De marktdisconto's voor de meeste termijnen schatkistpapier beneden het jaar liepen met $\frac{1}{16}$ pCt terug, terwijl callgeld onveranderd $\frac{1}{2}$ pCt, het minimum, noteerde.

De gecombineerde maandbalansen van 39 handelsbanken en de cijfers van de geldhoeveelheid, welke de laatste tijd zijn gepubliceerd, illustreren nog eens de hoofdlijnen van de ontwikkeling op langere termijn van de geldsituatie.

Vergelijkt men bij bovengenoemde banken de situatie per 31/8/51 en 31/8/52, dan constateert men de volgende mutaties (in mln gulden):

creditsaldi van cliënten in gulden	+ 670
termijndeposito's	+ 280
debetsaldi van credietnemers	- 190
schatkistpapier	+ 1.040
callgeld	- 50

Vergelijkt men de geldhoeveelheid op deze data, dan constateert men:

chantaalgeld	+ 163
giraalgeld	+ 824

De analyse van de oorzaken van de veranderingen in de geldhoeveelheid tussen medio 1951 en medio 1952 levert als resultaat op (eveneens in mln gulden):

⁵⁾ Vóór de oprichting van de „Milk Marketing Board” in 1933 — destijds een publiekrechtelijke marktorganisatie van de melkveehouders — deed zich het bovengeschetste geval in de praktijk voor. De sterke prijsdaling van de zuivelproducten op de wereldmarkt leidde evenwel in het begin der dertiger jaren ook tot moeilijkheden op de consumptiemelkmarkt. Eén van de eerste taken van de „Milk Marketing Board” was dan ook de markt van de consumptiemelk en die van de zuivelproducten van elkaar te scheiden en alle opbrengsten van de melk — ongeacht de bestemming — te „poolen”.

geldschepping t.b.v. de Overheid	—	322
" " de private sector	—	82
diverse oorzaken	—	196 ¹⁾
totaal geldverminderende factoren	—	610
geldvermeerdering uit hoofde van de vergroting van de deviezenvoorraad	+	1.484
saldo	+	874

¹⁾ waarvan omzetting van geld in termijndeposito's — 306.

De kwantitatief belangrijkste factor was derhalve de verkrijging van middelen bij de circulatiebank tegen levering van met (netto) export verdiende deviezen. De afvloeiing van deze middelen naar de chartale sfeer bleef verre achter bij het gedeelte, dat werd aangewend ter creditering op bankrekeningen. Deze crediteringen — op hun beurt — betroffen grote deels opeisbare creditsaldi (giraalgeld) en in veel mindere mate de aflossing van vroeger opgenomen bankcrediet. Hiernaast werd per saldo een zeer aanmerkelijk bedrag op langer termijn aan de banken toevertrouwd in de vorm van termijndeposito's.

Deze gang van zaken verklaart, waarom de banken in één jaar hun schatkistpapierportefeuille met bijna 40 pCt konden vergroten. Dat hiermede het zwaartepunt van de geldmarktvragestukken in nog sterker mate dan voorheen werd verlegd van de technische marktsituatie naar de afgiftopolitiek van de debiteur van dit papier, het Rijk — dat voor zijn eigen huishouding in deze periode een kasoverschot had, dus geenszins nieuw geld behoefde —, is in dit licht niet verwonderlijk.

De kapitaalmarkt.

Vrees voor verscherping van de internationale politieke situatie en — mede in verband hiermede — een flauwe stemming in Wallstreet waren gedurende de verslagweek oorzaak van een koersdaling op de aandelenmarkt, vooral bij de fondsen met een internationaal karakter.

In de deze week ingediende Memorie van Antwoord inzake het Wetsontwerp Verlenging van de Dividendbeperking verdedigt de Minister van Financiën deze beperking wederom voornamelijk met een beroep op „sociaal-psychologische” motieven, verband houdend met de loonbeheersing.

Het in het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer naar voren gebrachte bezwaar, dat de toegestane dividendverhogingen veel kleiner zijn dan de bij de loonbeheersing toegestane loonsverhogingen (loonindex per 31/12/50 t.o.v. vóór de oorlog 227, dividendindex 137), wordt door de Minister op grond van hetzelfde aanvechtbare argument als in 1950, nl. dat men de lonen niet moet vergelijken met de dividenden maar met de winsten (welke veel meer zijn gestegen), bestreden.

Voorgesteld wordt thans de dividendbeperking voorlopig nog twee jaar te doen gelden (oorspronkelijk was voorgesteld 3 jaar) en over verdere verlenging het advies van de S.-E.R. in te winnen.

Aand. indexcijfers.	10 Oct. 1952	17 Oct. 1952
Algemeen	134,0	132,6
Industrie	191,1	189,3
Scheepvaart	155,0	154,5
Banken	121,6	121,1
Indon. aand.	40,4	39,7

Aandelen.		
A. K. U.	150%	148
Philips	152%	149
Unilever	173	169
H.A.L.	142%	142½
Amsterd. Rubber	72	69½
H.V.A.	83½	81½
Kon. Petroleum	318%	309%

Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	75%	75%
3-3½ pCt 1947	917 ^{1/16}	92
3 pCt Invest. cert.	921 ^{1/16}	921 ^{5/16}
3½ pCt 1951	96½	96%
3 pCt Dollarlening	93%	93%

Diverse obligaties.

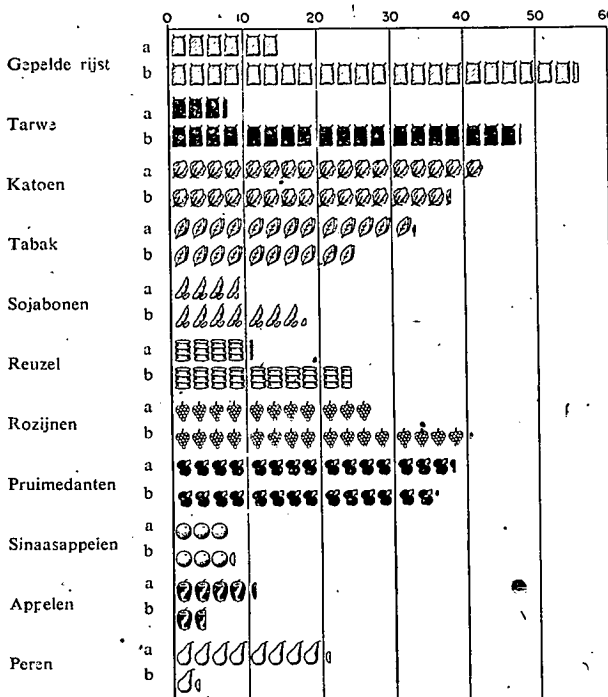
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	94½	94%
3½ pCt Bataafsche Petr.	98 ^{1/16}	98
3½ pCt Philips 1948	95	95
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	90	88%

J. C. BREZET.

GRAFIEKEN

De Amerikaanse export van enkele agrarische producten in procenten van de productie¹⁾

(elk teken is 2½ pCt).

¹⁾ Bron: Landbouwwereldnieuws van 11 October 1952.

a = gemiddelde 1935/39.

b = 1951.

De gegevens hebben betrekking op marktjaren; die van reuzel op kalenderjaren.

STATISTIEKEN

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Goudvoorraad	Tegood op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	Handelsspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen
4 Sept. 1952	36.760	1.215	17.310	14.426	426
11 Sept. 1952	36.198	1.264	17.191	14.354	245
18 Sept. 1952	35.911	1.089	16.804	13.450	259
25 Sept. 1952	35.897	939	17.179	13.112	271
2 Oct. 1952	35.675	1.023	17.419	14.286	436
9 Oct. 1952	35.675	1.754	17.443	13.503	285

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldo:				Verbindnissen t.o. het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	
			Schatkist		Banken in het buitenland	Diverse rekeningen courant	E.B.U.-landen	Andere
			gewone rek.	rek. Acc. Econ. Sam. w.				
28 Aug. 1952	217	95.465	4	1.394	363	1.322	1.066	818
4 Sept. 1952	230	96.463	5	1.406	325	1.253	1.087	814
11 Sept. 1952	257	95.711	4	1.410	315	1.262	1.098	744
18 Sept. 1952	282	94.656	6	1.358	323	1.276	426	761
25 Sept. 1952	297	94.411	7	1.358	329	1.426	833	780
2 Oct. 1952	278	96.446	6	1.358	401	1.249	967	717
9 Oct. 1952	322	96.046	2	1.344	392	1.316	974	730

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN *).

STAAT I.

Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1952.

× f l mln

Benaming der middelen	Jan. 1952	Febr. 1952	Maart 1952	April 1952	Mei 1952	Juni 1952	Juli 1952	Aug. 1952	Totaal I Jan. 1952 t/m ult. Aug. 1952	Raming jaar 1952
Loonbelasting	69,7	60,6	38,8	59,6	54,2	39,6	68,4	53,7	453,7	665,0
Dividendbelasting	1,7	9,4	3,7	1,1	7,6	8,4	17,6	5,8	55,8	55,0
Commissarissenbelasting	1,4	0,7	0,4	1,0	0,4	0,9	1,9	0,7	8,4	8,0
Vereveningsheffing	30,3	24,8	15,6	25,1	23,2	15,8	30,1	23,4	187,9	275,0
Rechten op invoer	29,9	31,8	36,0	40,6	40,5	37,1	43,8	30,6	235,2	450,0
Accijns op gedistilleerd	9,4	8,6	8,2	8,4	9,0	8,4	10,3	10,2	69,0	100,0
Accijns op bier	0,9	1,3	1,4	1,6	2,1	1,7	0,8	0,6	12,4	16,0
Accijns op suiker	7,7	8,1	7,4	6,7	7,7	7,3	7,2	7,2	60,7	50,0
Accijns op tabak	31,4	23,0	26,6	25,6	28,2	21,6	22,1	28,7	207,8	285,0
Omzetbelasting	113,8	104,8	69,3	105,5	105,0	62,5	114,0	101,8	757,7	300,0
Rechten van zegel ¹⁾	4,0	2,8	3,3	3,3	3,6	3,4	3,1	3,1	27,8	1. 30,0
Rechten van registratie	3,9	5,1	3,6	3,2	3,7	3,6	3,6	2,9	29,7	45,0
Rechten van successie	8,3	6,7	7,4	7,0	7,8	6,1	6,8	9,3	58,2	85,0
Motorrijtuigenbelasting	6,1	5,6	5,5	14,0	8,5	5,4	4,5	4,3	55,9	70,0
Totalen	314,9	293,3	227,0	302,6	301,4	221,4	334,3	282,3	2.220,2	3.434,0
¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissarissen in effecten, enz.	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,7	0,4	3,4	

STAAT II

Ontvangsten op kohierbelastingen.

× f l mln

Benaming der middelen	Jan. 1952	Febr. 1952	Maart 1952	April 1952	Mei 1952	Juni 1952	Juli 1952	Aug. 1952	Totaal I Jan. 1952 t/m ult. Aug. 1952
Inkomstenbelasting	122,1	118,3	115,1	104,5	113,2	94,5	95,1	91,9	854,8
Vermogensbelasting	9,7	9,9	10,1	8,6	8,9	8,0	8,1	7,8	71,3
Vennootschapsbelasting	84,1	105,2	171,9	48,5	91,6	33,5	42,3	163,5	740,6
Grondbelasting ¹⁾	8,7	3,4	2,1	2,5	4,0	6,8	12,4	12,3	52,1
Personele belasting ¹⁾	4,4	5,4	6,8	7,4	9,3	8,8	7,8	5,7	55,6
Ondernemingsbelasting ¹⁾	14,8	14,3	18,1	11,5	12,2	9,6	7,5	4,8	92,9
Totalen	243,8	256,6	324,1	183,1	239,2	161,3	173,3	286,0	1.867,4

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT III

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1952.

× f l mln

Benaming der middelen	Januari 1952	Februari 1952	Maart 1952	April 1952	Mei 1952	Juni 1952	Juli 1952	Aug. 1952	Totaal I Jan. 1952 t/m ult. Aug. 1952	Raming jaar 1952
Vermogensaanwasbelasting	15,0	8,4	4,3	5,2	5,8	4,8	3,6	1,3	48,4	35,0
Vermogensheffing ineens	1,8	1,8	1,3	2,1	1,2	1,2	1,9	2,1	13,4	15,0
Totalen	16,8	10,2	5,7	7,3	7,0	6,0	5,5	3,3	61,8	50,0

STAAT IV

Aanslagregeling der kohierbelastingen ¹⁾.

× f l mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1951 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1951	In Jan. t/m Aug. '52 opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1951/1952	In Jan. t/m Aug. '52 opgelegde aanslagen boekingsstijdvak 1952/1953	Totaal ontvangen in Jan. t/m Aug. 1952 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Aug. 1952
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting	972,0	410,6	412,4	854,8	940,2
Vermogensbelasting	75,1	43,5	21,0	71,3	68,4
Vennootschapsbelasting	219,7	39,4	790,7	740,6	230,5
Grondbelasting ²⁾	14,9	0,6	82,0	52,1	45,5
Personele belasting ²⁾	19,5	49,4	2,5	55,6	15,6
Ondernemingsbelasting ²⁾	94,8	25,7	—	92,9	27,7
Totalen	1.396,1	490,3	1.308,6	1.867,4	1.327,7

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 - 4 = 5.²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

*) In verband met afrondingen behoeven de in de staten vermelde totalen niet met de som der afzonderlijke posten overeen te stemmen.

STAAT V

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

x f 1 mln

Benaming der middelen	Raming jaar 1951	Opgelegd t/m ult. Aug. 1952 boekings-tijdvak 1951/1952	Raming jaar 1952	Opgelegd t/m ult. Aug. 1952 boekings-tijdvak 1952/1953
Inkomstenbelasting	937,5	930,4	940,0	412,4
Vermogensbelasting	79,5	76,5	80,0	21,0
Vennootschapsbelasting	445,0	685,5	515,0	790,7
Grondbelasting ¹⁾	28,0	27,8	28,0	24,9
Personele belasting ¹⁾	25,7	23,4	27,0	0,8
Ondernemingsbelasting ¹⁾	—	4,7	—	—
Totalen	1.515,7	1.748,3	1.590,0	1.249,8

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd

met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1952 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1951 behoort normaliter in het boekings-tijdvak 1951/52 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1952 in het boekings-tijdvak 1952/53.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, munt-materiaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
10 Sept. 1952	1.440.670	749.014	678.236	621.498	4.209.028
17 Sept. 1952	1.440.670	773.475	606.883	645.469	3.955.568
24 Sept. 1952	1.440.889	754.293	552.298	685.187	3.290.849
1 Oct. 1952	1.440.889	824.644	592.871	724.563	3.377.606
8 Oct. 1952	1.440.409	745.976	448.814	688.061	3.531.893

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. Indon.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
10 Sept. 1952	3.743.290	1.461.042	—	496.307	1.627.291
17 Sept. 1952	3.704.361	1.484.213	—	496.307	1.306.437
24 Sept. 1952	3.689.265	865.372	—	496.307	1.201.937
1 Oct. 1952	3.681.688	1.055.521	—	496.307	1.243.922
8 Oct. 1952	3.722.995	901.125	—	496.307	1.237.616

Muntbiljettencirculatie per 10 Sept. Rp. 327.572.685,50

Muntbiljettencirculatie per 17 Sept. Rp. 327.122.974

Muntbiljettencirculatie per 24 Sept. Rp. 325.444.979,50

Muntbiljettencirculatie per 1 Oct. Rp. 325.015.367,50

Muntbiljettencirculatie per 8 Oct. Rp. 325.655.329

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK

Van 18 October 1952 af.

Plaats	Per	Schriftelijk en t.t.	
		Aankoop	Verkoop
Brussel	100 B.fr.	7,59	7,61
Frankfort a/Main	100 D.M.	90,39	90,57
Kopenhagen	100 D.Kr.	54,86	55,16
Lissabon	100 Escud.	13,15	13,28
Londen	1 £	10,56	10,72
Montreal (t.t.)	1 Can. \$	3,93½	3,95½
Montreal (luchtpost)	1 Can. \$	3,92½	3,95
Montreal (zeepost)	1 Can. \$	3,92½	3,95½
New York (t.t.)	1 U.S. \$	3,79½	3,80½
New York (luchtpost)	1 U.S. \$	3,79	3,80½
New York (zeepost)	1 U.S. \$	3,78½	3,80½
Osto	100 N.Kr.	53,05	53,33
Parijs	100 Fr.fr.	1,077	1,095
Praag	100 Kcs	7,58	7,62
Stockholm	100 Z.Kr.	73,25	73,66
Zürich	100 Z.fr.	86,71	87,09

Abonneert U op de E.-S.B.

GEMEENTE St. OEDENRODE

UITGIFTE van
f 1.000.000,- 4¹/₄ pCt.

30-jarige obligatiën

in stukken van nom. f 1000,- aan toonder
(waarvan reeds f 300.000,- obligatiën op inschrijvings-voorwaarden zijn geplaatst)

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op bovengenoemde obligatiën zal zijn opengesteld op

DINSDAG, 28 OCTOBER 1952

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.

bij de kantoren van:

NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.
te AMSTERDAM alsmede bij haar overige kantoren

N.V. EFFECTENKANTOOR SCHREILEN & Co.
te AMSTERDAM

op voorwaarden van het prospectus d.d. 21 October 1952. Exemplaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS
DER GEMEENTE St. OEDENRODE

St. OEDENRODE, 21 October 1952.

DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

der

PROV. UTRECHTSE ELECTRICITEITS MIJ. N.V.
stelt de mogelijkheid open tot het indienen van sollicitaties voor de functie van

DIRECTEUR

dezer Vennootschap.

Wetenschappelijke scholing en ruime ervaring in soortgelijke of voorbereidende functie vereist.

Sollicitaties te richten aan de President-Commissaris der Provinciale Utrechtse Electriciteits Maatschappij N.V., Achter St. Pieter 20, Utrecht, en in te dienen vóór 15 December 1952.

COMMERCIEËLE ASSISTENT

gevraagd door Buitenlandse Missie in Den Haag.
Vereisten:

- a. Alg. Univers. Handelsopleiding en behoorlijk beheersen van Engelse taal, zowel in spreken als voor vertalen van Nederlands in Engels;
- b. Enige jaren practijk in verantwoordelijke handelsaangelegenheden bij Rijksinstelling of Handelsfirma;
- c. Bekendheid met plaatselijke handelsvoorwaarden en in staat tot het maken van contacten met leidende handelshuizen in Nederland;
- d. Leeftijd niet boven 45 jaar.

Aantrekkelijk salaris. Zij, die aan bovenstaande vereisten voldoen, gelieven te solliciteren in het Engels onder opgave van volledige bijzonderheden en verl. salaris onder no. E.S.B. 43-1, Bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

NOORD-OOSTELIJK NOORD-BRABANTSE GEMEENTEN

(Gemeenschappelijke kapitaalsvoorziening Noord-Oostelijk Noord-Brabant) gevestigd te Nistelrode

Uitgifte

van

f. 5.880.000.- 4 1/4 pCt. 30-jarige obligatiën,

in stukken van nom. f. 1.000.— aan toonder, waarvan f. 4.000.000.— obligatiën op inschrijvingsvoorwaarden zijn geplaatst.

Hoofdsom en rente van deze lening worden hoofdelijk gegarandeerd door een aantal, in de Provincie Noord-Brabant gelegen, gemeenten.

De ondergetekende bericht, dat de inschrijving op de resterende

f. 1.880.000.- 4 1/4 pCt. 30-jarige obligatiën,

zal zijn opengesteld op

Maandag, 27 October 1952,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.,

bij de kantoren van de

AMSTERDAMSCH E BANK N.V.

en de

INCASSO-BANK N.V.

te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Veghel, op de voorwaarden van het prospectus van uitgifte d.d. 18 October 1952. Exemplaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten zijn bij genoemde kantoren verkrijgbaar.

Nistelrode, 18 October 1952.

**Gemeenschappelijke kapitaalsvoorziening
Noord-Oostelijk Noord-Brabant**

**ECONOMISCH-STATISTISCHE
BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (West)

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers:

R. Mees en Zoonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerd Economie, 14, Universiteitsstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.) Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26.-, overige landen f 28.- per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.)

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3) Advertentietarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cts.